

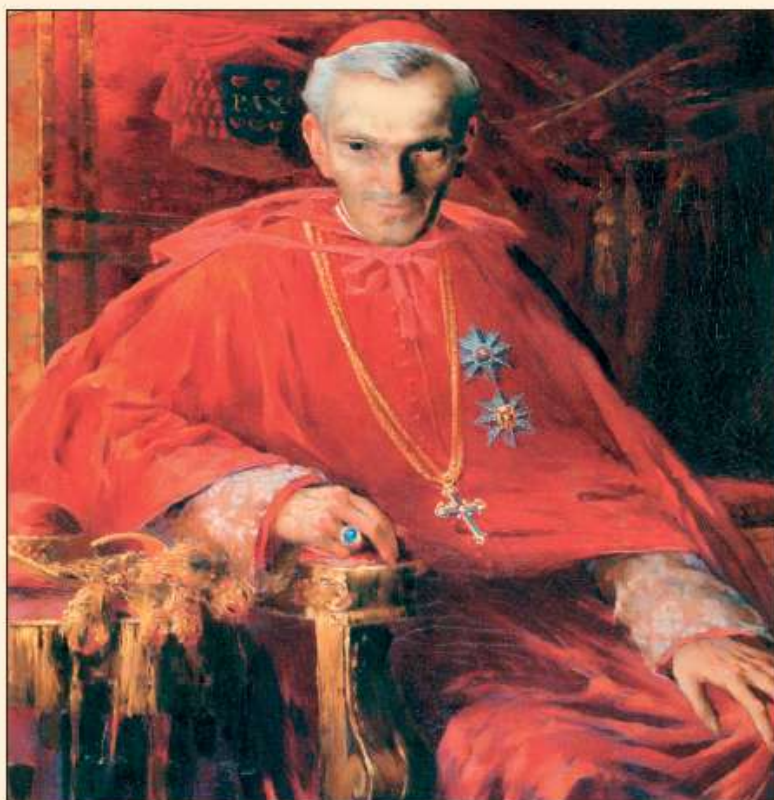
FÜREDI HISTÓRIA

HELYTÖRTÉNETI FOLYÓIRAT

XV. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

42.

2015.

100 éve halt meg Vaszary Kolos hercegprímás, esztergomi érsek (1832–1915)

Pannonhalmi főapátként sokat tett a balatonfüredi fürdőért.

A képet (1892) Vaszary János festette, az esztergomi Keresztény Múzeum tulajdona.

TARTALOM

KÖZLEMÉNYEK

Baán Beáta:

„... A DAL NEMESÍTŐLEG HAT A LÉLEKRE, ROSSZ SZÍVŰEK DALRA NEM HEVÜLNEK”

A BALATON-FÜREDI POLGÁRI DALEGYLET TÖRTÉNETE AZ EGYLET JEGYZŐKÖNYVEINEK

TÜKRÉBEN 2. RÉSZ 3

Küronya Jenő:

110 ÉVE SZÜLETETT ID. KÜRONYA JENŐ PEDAGÓGUS 16

Kellei György:

ÜZENETEK ODAÁTRÓL: KONDOR ILONA ÉS MATYIKÓ SEBESTYÉN JÓZSEF 22

ÉVFORDULÓK

Tóth-Bencze Tamás:

A 2015. ÉV HARMADIK NEGYEDÉVÉNEK KIEMELT ÉVFORDULÓI 25

PÓTLÁSOK

Tóth-Bencze Tamás:

PÓTLÁS A „BALATONFÜRED EMLÉKJELEI” CÍMŰ KÖNYVHÖZ 28

TALLÓZÓ

Tóth-Bencze Tamás:

75 ÉVE ÍRTA A „BALATONFÜRED” CÍMŰ ÚJSÁG 29

EGYESÜLETI HÍREK

KÖZHASZNÚSÁGI JELENTÉS 30

* * *

Rác János:

BALATONI HALAINK 32

FÜREDI HISTÓRIA
helytörténeti folyóirat

XV. évfolyam 3. szám 42. 2015.

Alapítva: 2001-ben

Felelős szerkesztő:
DR. RÁCZ JÁNOS

Szerkesztő bizottság:
BAÁN BEÁTA, ELEK MIKLÓS,
NÉMETHNÉ RÁCZ LÍDIA,
SÁRKÖZINÉ SÁROVITS HAJNALKA,
TÓTH-BENCZE TAMÁS

Nyomdai előkészítés:
TÓTH-BENCZE TAMÁS

Kiadja
a Balatonfüredi Helytörténeti Egyesület

Felelős kiadó:
BUDÁNÉ BOCSOR ÁGNES
elnök

A folyóirat
Balatonfüred Város Önkormányzata
támogatásával jelent meg.

A pecsétnyomat rekonstrukciója
PÁLFFY KÁROLY
grafikusművész munkája.

Ára: 400 Ft

A folyóiratot az egyesületi tagok
tagilletményként kapják.

Megjelenik évenként négyszer:
március, június, szeptember, december

Szerkesztőség:
E-mail cím: furedihistoria@gmail.com

Nyomda:
OOKPress, Veszprém
Felelős vezető: SZATHMÁRY ATTILA

ISSN 1587-9399

E számunk szerzői:

Baán Beáta népművelő,
ny. művelődési ház igazgató,
Balatonfüred

Kellei György író, újságíró,
Balatonfüred

Küronya Jenő nyugdíjas,
Balatonfüred

Dr. Rác János nyelvész,
Balatonfüred

Tóth-Bencze Tamás könyvtáros,
Balatonfüred

A folyóirat kapható:

Balatonfüreden, a Városi Könyvtárban,
a Városi Helytörténeti Gyűjtemény
és Kiállítóhelyen,
a Tourinform Irodában,
az Arácsi Népházban,
az Állami Szívkórházban és
a Bodorka – Balatoni Vízivilág Látogatóközpontban.

Köszönjük a szerzőknek, alkotóknak, hogy tiszteletdíjukról lemondtak,
és ezzel támogatták a folyóirat megjelenését.

BAÁN BEÁTA

„... A DAL NEMESÍTŐLEG HAT A LÉLEKRE, ROSSZ SZÍVŰEK DALRA NEM HEVÜLNEK”

A BALATON-FÜREDI POLGÁRI DALEGYLET TÖRTÉNETE

AZ EGYLET JEGYZŐKÖNYVEI TÜKRÉBEN¹

2. RÉSZ

Folytatva a Balaton-füredi Polgári Dalegylet történetét, egyre inkább úgy érzem: nincs új a Nap alatt. Bizton állítom: nagyon hasonlít a több mint 100 évvel ezelőtti jegyzőkönyvekben leírt küzdelem a dalárda fennmaradásáért a mai énekkarok küzdelmeihez. Remélve, hogy a dalárda harca és eredményei erőt ad a maiaknak, jöjjön a folytatás!

1899. január 7-én a szokásos rendes évi közgyűlésen az előző évi számadások és beszámolók után – tekintettel arra, hogy lejárt a tisztikar 3 éves mandátuma – lemond mindenki. Ilyen esetben a korelnök veszi át a közgyűlés vezetését, s lebonyolítja a választást. Az elnök Segesdy Ferenc marad, alelnök: Nánay Sándor² a „*vincellér iskola igazgatója*”, karvezető: Szabó Károly, pénztáros: Kenyeres Gábor, gazda: Bertók József, jegyző Tima Kálmán. A magtár felelősök közül egyet-egyet minden évben választanak, most az új Bocsor István lesz idős Somogyi Imre helyett. Kenyeres Béni nem szeretne továbbra választmányi tag lenni, helyette Horváth Pált választják meg. Választmányi tag még: Szabó Gábor, ifj. Bertók Gábor, Bertók József, Róka Gábor. Nincs jelen sem Nánay, sem Tima, így küldöttséget menesztenek hozzájuk.

Varga Gábor mellbetegsége miatt kénytelen lemondani működő tagságáról, átminősül pártoló taggá. A küldönc fiú ebben az évben is Tolnai János Kálmán nevű fia marad. Eddig a küldöncfiú minden tanóra vagy szereplés előtt kiment a tagokhoz, most viszont azt javasolják, ha az előre megbeszélt időpontban jönnek össze, akkor ne jöjjön a küldönc, csak akkor menjen, ha elmarad a tanóra. Mivel nincs jegyző, a jegyzőkönyvet ideiglenesen Bertók József vezette. Tima Kálmán elfogadta a felkérést, s februártól már az ő keze írásával készültek a jegyzőkönyvek.

Mint ahogy azt írtam már, nagyon nagy hangsúlyt fektet az egylet a március 15. megünneplésére. Előtte mindig vagy rendkívüli közgyűlés van, vagy választmányi, esetleg mindkettő. Ez évben az ünnepség szervezői: Róka Lajos, Bertók József esztergályos, és Gyenis Pál. Vörös Dániel, Gyenis Pál és Kis Imre szavalattal, a dalegylet pedig az ünnepélyhez megfelelő darabokkal működik közre.

Este társas vacsora, amihez minden tag 1 koronával járul hozzá, de 20 Ft-ot ki kell venni az egyleti pénztárból. A vacsorához 80 liter bort vásárolnak. Az elmúlt 15 év arra készíteti az egylet tagjait, hogy átgondolják az alapszabályt, bővítsék úgy, hogy jobban alkalmazkodjon a mindennapi élethez. A feladatot Szabó Károly karvezető kapja meg. Úgy tűnik, hogy a magtárban lévő árpa, ha sikerül eladni, nem fogja fedezni az egylet 50 forintos tartozását. A jegyzőkönyv nem rögzíti, hogy milyen kiutat találnak. Idén a próbákat november 1-jén kezdik meg, szerdán és szombaton este.

1. Kenyeres Béni	1 50
2. Jókai Lajos	2 -
3. Kis Imre	1 -
4. Ifj. Gyenis Pál	3 -
5. Vörös Dániel	2 -
6. Vörös Lajos	1 -
7. Varga Gábor	2 -
8. Sebástyán Sándor	2 -
9. Bocsor István	1 -
10. Ifj. Kenyeres Imre	2 -
11. Bocsor István	1 -
12. Jókai Somogyi Imre	1 -
13. Tolnai István	1 -
14. Kenyeres Pál	2 -
15. Jókai Kenyeres Imre	1 -
16. Somogyi Imre ifj.	1 -
17. Kenyeres Sándor	1 -
18. Ifj. Bertók Sándor	2 50
19. Ifj. Kenyeres Imre	1 -
20. Bocsor István	2 50
Összesen	22 50

A jegyzőkönyv részlete a gabonakölcsön jegyzésekről

A november 8-i rendkívüli közgyűlés tárgyalta az átdolgozott alapszabályt. A dalárda jegyzője bemásolta a jegyzőkönyvbe. Nem közlöm az egészet, mert több oldalt venne igénybe. Csak azokat a részeket ragadom ki, amelyek eltérnek a szokványos egyesületi alapszabálytól, speciálisan erre az egyletre vonatkoztathatók. Az elnevezése: Balatonfüredi Polgári Dalegylet. Célja: „a társadalmi érintkezés közvetítése, az emberi érzék nemesbítése, a polgári élet szellemi és erkölcsi erejének fejlesztése s a férfi dal kiművelése”. Jelvényei: „a) egy, az ünnepélyes előadásokon, kirándulásokon, dalár ünnepélyeken az egylet által rendezendő dal-estélyeken kitűzendő lobogó b) egy pecsétnyomó és c) egy dalár jelvény”. Az egylet tagjai: „A dal egylet áll működő, pártoló és tiszteletbeli tagokból. A működő tag lehet minden erkölcsi és közigazgatási tekintetben fedhetetlen jellemű polgár, ki az éneklésre alkalmas hallérzéssel s hanggal rendelkezik, legalább is 18 évét betöltött polgár.” „Pártoló tag lehet minden erkölcsi s közigazgatási tekintetben fedhetetlen jellemű férfi vagy nő ki a dalegylet céljának előmozdítására évenként 1 koronával vagy egyszer s mindenkorra legalább 10 koronával járul.” „Tiszteletbeli tagokká a bfüredi polgári dalegylet körül különös érdemeket szerzett férfiak vagy nők választhatók.” „Aki az egyletben működő tagnak kíván felvételt jelentkeznie kell valamelyik működő tagnál, ki erről a karvezetőnek tesz jelentést, karvezető e jelentés alapján az általa kijelölt helyen és időben vizsgálat alá veszi a belépőnek hallérzékét és hangképességét s erről a legközelebbi választmányi gyűlés elé jelentést terjeszt be kinek véleményes jelentésén alapszik a választmány titkos szavazás útján határoz. A pártoló tag felvétele felett a választmány határoz. Hogy az egylet megalakultnak legyen tekinthető legalább 16 taggal kell hogy bírjon.”

A tagok jogainak megfogalmazása megfelel a mai egyesületi tagsági jogoknak. Ezen túlmenően: „Minden rendes tag akkor, midőn a polgári dalegyletnek tagjává leend a közgyűlés színe előtt ünnepélyes fogadalmat tesz és polgári becsületszavának lekötésével az egylet tekintélyét, javát előhaladását minden tehetségével fenntartani s előmozdítani törekszik.” ... „Azon tag ki az egyletnek működő tagjává lett, alapos ok nélkül az egyletet el nem hagyhatja, de ha kilépni kíván, abbeli szándékát a karvezetőnél egy hónappal előbb bejelenteni tartozik azért, hogy helyében azon szólamhoz melyben működött alkalmas tagról a karvezető gondoskodhasson”. ... „Minden működő tag köteles nov. dec. jan.

febr. és márc. hónapokban kitűzött tanórákra, rendkívüli esetekben: gyász és hazafias ünnepélyek tartása céljából szükséges tanórákon pedig a meghatározott helyen és időben pontosan megjelenni, a dohányszástól tanóra előtt és alatt a tanítás céljaira szolgáló helyiségben tartózkodni, magát ott illedelmesen viselni s a tanulásban legjobb tehetsége szerint részt venni, meg nem jelenését a karvezetőnél indokolva bejelenteni, hogy a kijelölt órában a tanulást és működést meg lehessen kezdeni rendkívüli esetben az elmaradást utólag is igazolható az elmaradást azonban csak betegség, családban történt öröm vagy gyász avagy egyéb komoly elfoglaltság által lehet igazolni.” ... „Azon működő tagot ki késedelmes megjelenésével a tanulást zavarja, vagy a tanulásban alapos indoklás nélkül részt nem vesz, avagy a szokott kötelességeket megsérti 1-ső ízben karvezető megint, 2. sorban a választmány elé bejelenti. A mulasztások ellenőrzése végett karvezető minden egyes tanóra előtt a névsort felolvassa mindenkinek mulasztását az e célra rendelt naplóba bevezeti és a mulasztások jegyzetét a havi rendszeres választmányi gyűlés elé terjeszti.” „Azon tag, ki előre bejelentés vagy igazolás nélkül 3-szor elmarad a tanórákról, a közgyűlés által a tagok sorából kizárható.” ... „A működő tagok együtt, mint dalárda a karvezető közreműködése s az elnök engedélye nélkül nyilvánosan sehol sem léphetnek fel.” ... „Azon tag, ki az erkölcsi s világi törvények szentségéről megfélekedve oly ténnyel követ el, mely polgári életét bemozsolná vagy az egylet tekintélyét megsértené vagy a dalegylet ellen követ el oly cselekményt, mely annak további működését, becsülettel fennmaradását gátolná, az olyan tag a közgyűlés által az egylet kebeléből kizáratik s elveszti minden az egylet irányában fennállott jogait.” ... „Azon tag, ki az egyletből önként kilép vagy az egylet alapszabályaival összeütköző cselekmény miatt annak kebeléből kizáratik, visszakövetelés iránti igényt nem támaszthat.”

A vezetőség áll: „egy elnök, egy alelnök, egy karvezető, egy jegyző, egy pénztárnok s egy gazda ki egyszersmind hangjegy gondnok is és egy zászlótartó.” Az elnök számos feladata közül csak egy álljon itt: ő őrzi a lobogót, a pecsétet és a tagsági főkönyvet. A jegyző a jegyzőkönyv vezetésén és a kivonatok készítésén kívül intézi az egylet levelezését. A pénztárnok a szokásos pénztárosi feladatokon kívül őrzi a dalár jelvényeket is, mert ezeket a jogosultak nála vásárolhatják meg.

A gazda „gondoskodik a fűtési, világító és irodai szerek beszerzéséről, megrendeli, illetőleg be-

vásárolja mindazt minek megszerzése elhatározott s az egylet vagyonát pontos leltár vezetése mellett gondozza, a hangjegyeket, zeneműveket s folyóiratokat jó karban tartja s gyakorlatok s előadások alkalmával a hangjegyeket kiosztja s beszedi.”

A zászló-tartó *„minden ünnepélyes alkalommal a zászlót a testület előtt viszi, az egylet zászlóit tűzmentes helyen tartja s ahányszor a szükség kívánja megszellőzteti, szóval az egylet összes zászlóit leltár és felelősség terhe mellett nyilvántartja és gondozza.”*

A választmány: *„intézi és igazgatja a polgári dalegylet belügyeit, ellenőrzi az egylet pénztárát, köt szerződéseket, rendez dalestélyeket, gondoskodik az egylet részére alkalmas tanuló és gyűlésező helyiségről, titkos szavazással határoz tagok felvagy fel nem vétele felett, gondoskodik hangjegyek, bútorok és más szükséges eszközök beszerzéséről, megállapítja a karvezető díját, felügyel arra, hogy a polgári dalegylet kitűzött céljától el ne térjen, s végre a rendezendő dalestélyeken s ünnepélyeken a belépti díjaknál a tagok részére adandó kedvezmények felett esetről esetre határoz.”*

Az egylet feloszlataásáról így rendelkezik az alapszabály: *„Hogy a b-füredi polgári dalegylet feloszlássék, szükséges az összes egyleti tagok 2/3nak egybehangzó határozata. Ha ezen többség a feloszlást elhatározza az egylet vagyona sem fel nem osztható sem magán célra nem fordítható, hanem az Balaton-füred községi hatóságának megőrzés végett átadandó azon feltétel mellett, hogy a netán később alakulandó dalegylet részére fenntartassék.”* E pontot a későbbiek folyamán módosítják majd úgy, hogy a vagyon ne a községhez kerüljön, hanem a református gyülekezethez. Ennek a módosításnak köszönhető, hogy a feldolgozott két jegyzőkönyvi füzet a vérzivataros időkben is fennmaradt. Az alapszabály elfogadása után a működő tagokkal aláíratnak egy „kötelezőt”, hogy továbbra is tagok akarnak maradni.

1900. januári közgyűlés szomorúan állapítja meg, hogy 4 beteg tag is van, tavaly a rendes évi közgyűlésen 31-en voltak, most csak 27-en. Az előző év összegzése után választanak, az egyik magtárost egyébként is kellene, ifj. Somogyi Imre utóda Csapó József lesz, Bertók József a dalárda gazda hosszan tartó betegsége miatt nem vállalja tovább a megbízatást, helyette ifj. Bertók Gábort választják meg. Tervezik a bált, nemcsak a bevétel miatt, hanem mert a dalárdának hallatnia kell magáról. A terembérletet olcsón szeretnék megoldani, ezért Korein József vendéglőjének³ azt a termét

szemelik ki, ahol jelenleg az olvasókör van. Úgy gondolják, az olvasókör vezetőjével meg tudnak egyezni, mivel a dalárda több tagja olvasóköri tag is, segítenek a rábeszélésben. Korein meg talán úgy odaadja a termet, hogy az egylet nem fizet mást, csak a lámpa megtöltését és a biliárdasztal szétszedését és a bál után az összerakását. Korein azonban nem éri be a biliárdasztal szét- és összeszerelésével, kéri a padló felsúrolását, a bálterem kivilágítását és *„egy künn lévő lámpa petróleummal megtöltését”*. Az egylet elfogadja a vendéglős ajánlatát. Santi József vázsonyi zenészhez gyalogpostát küldenek, hogy vállalja a muzsikálást. Pénzt takarítanának meg, ha a meghívók ezúttal nem a nyomdában készülnének, hanem házilag. Dr. Segesdy Ferenc elnöknek van litografáló készüléke, azon lehet nyomtatni. Megválasztják a bál rendezőit: Rendezők Bertók József esztergályos, Tima Kálmán, Bertók Gábor ifj. Bocsor Sándor, Csete Sándor, Varga Imre, Kutasi Imre. Hertling Imre helybeli cipész jelentkezett működő tagnak, ajánlója Tolnai János. A karvezető kipróbálta, de a titkos szavazás alapján mégsem veszik fel.

A bálon 76 jegyet adtak el, ez 76 korona bevétel, de voltak felülfizetések is. Kiadást jelentett: a zenészek kifizetése, vacsora a zenészeknek, sürgöny a zenészeknek és a válasz sürgöny, küldöncdíj, engedélyek kifizetése. A megmaradt haszon 24 korona.

Március 15-ét hagyományosan a községgel, a tűzoltókkal, az iparosokkal és az olvasókörrel rendezik meg. A tagoknak a költségekhez – március 15-én este társas vacsorát szoktak tartani – hozzá kell járulniuk.

A nyárra is terveznek összejövetelt: egy, a július 20-hoz közeli vasárnapra az Eszterházy szállodába. Lipniker⁴, a szálló vendéglőse azonban csak szeptemberre tud adni termet. Így ismét a község háza termét kell elkérni, ám az előjárósággal nem tudnak megegyezni. Úgy érzik, hogy a község képviselő-testülete akadályt gördít a bál elé, lassan év vége, így ebben az évben már nem lesz mulatság.

A nyár folyamán Kenyeres Gábor és Róka Lajos ifjakat felveszik a dalosok sorába. Új küldöncfiú Berecz Imre fia, aki szintén Berecz Imre. Pontosítja a közgyűlés a fiú feladatait, mely szerint: *„a dalegylet tagjainak énekórákra s egyéb alkalmakkori avagy gyűlésekre való összehívásáért, a lámpák tisztántartása, fa aprítás és fűtési teendők szorgalmas, pontos és engedelmes végzése”* amelyért havi 1 forintot fog kapni. Március 1-jével munkába áll a fiú.

A novemberi rendkívüli közgyűlésen „*részvétőket fejezik ki boldogult Szabó Károlyné szül. Kun Mária úrnő elhalálozása miatt*” s a dalegylet kivonult a temetésre, vittek koszorút, s ezt a karvezető Szabó Károly levélben köszönte meg. Az énekórákat, tekintettel a „*karvezető úr szomorú helyzetére és kedélyállapotára*”, csak december 1-jén kezdik el. A közgyűlésen megemelik a temetési díjat: nem pártoló tagok 20 korona, pártoló tagok 10 korona temetési díjat fizetnek. Vidékiek ellátás és fuvar mellett 50, azok nélkül 100 korona. Ha a vidéki pártoló tag, akkor a megszabott ár felét kell fizetnie. Működő tagoknál vagy annak családtagjánál ingyenes. A befolyó díj 1/-5 a karnagyot illeti meg. A maradék 50%-a a pénztárba menjen, a maradék másik 50 szabadon felhasználható.

Az év végén ifj. Somogyi Józsefet veszik fel tagnak, s egy főt a sorozatos indokolatlan hiányzása miatt kizárnak. Bevétel szempontjából nem volt kedvező az év, el kell adniuk 3 q árpat a magtárból, hogy a számlákat ki tudják fizetni.

Az 1901. január 6-i rendes közgyűlésen örömmel állapítják meg, hogy az előző közgyűléshez képest 3-mal többen vannak, a dalárda immár 30 működő taggal büszkélkedhet. Bocsor István magtáros már 2 éve le szeretne mondani, kéri, hogy most engedjék, helyette Csete Sándort választják meg. Róka Gábor választmányi helye is megüresedett, mivel elhagyni kényszerült az egyletet, helyette Vörös Lajos kerül be a választmányba. Szóba kerül még a kottavásárlás is, mivel kedvező áron kínálják. Felvetődik, hogy az alapszabályon kívül kellene valamiféle házszabály, amely szerint a közgyűlést és a választmányi összejöveteleket le lehet vezetni. Többen az új tag elfogadására megállapított titkos szavazás helyett a nyíltat javasolják, így a jövőben, ha a tagok $\frac{1}{4}$ része vagy a karvezető úgy látja, akkor nem titkosan, hanem nyíltan döntenek. Elhatározzák, hogy rá mában függesztik ki a tanulószobában a választmány tagok és a tisztségviselők névsorát. A február 3-i bál előkészítésére bizottságot hoznak létre, amelynek tagjai: Szabó Károly, Bertók Gábor és Kenyeres Gábor. A bál végül 24 korona 11 fillér hasznót hozott.

A március 15-i ünnepséget is bizottság szervezi, s megint a többi egylettel együtt rendezik. A szervezők: Szabó Károly, Bertók József esztergályos, Vörös Lajos, Szabó Gábor, Kenyeres Gábor. Minden tag 60 fillérrel járuljon hozzá, a többit az egylet fizeti.

Új tagnak jelentkezett Horváth Lajos és Kók Károly. Sebestyén Gábor viszont megint összetű-

zésbe került a karvezetővel, de ezúttal nem enged, nem vonja vissza – a többiek szerint – sértő megjegyzését, s mivel nem tudnak összebékülni, Sebestyén kilép az egyletből. Szeptemberben rendkívüli közgyűlést hívnak össze, mert: „*folyó hó 26-27-én Főtisztelendő Antal Gábor püspök úr abban a szerencsében részesíti egyházunkat, hogy azt meglátogatni szíveskedik*” Az egylet: „*testületileg fog közreműködni említett alkalommal és pedig templomi ének és szerenád előadásában igyekszik az ünnepély díszét emelni, s az alkalmi darabok betanítása végett az énekórák tartását szerda és szombatra határozza*”.

Az 1902. januári közgyűlésen a jelentések és a szokásos visszapillantás után választanak, mert ismét eltelt 3 év. Továbbra is Horváth Pál a legidősebb dalos, mint korelnök ő elnököl. A választás eredménye: dr. Segesdy Ferenc elnök, Nánay Sándor alelnök, Szabó Károly karvezető, Tima Kálmán semmiképpen nem akarja a jegyzőséget, így Vörös Dániel lesz az utóda. Gazda: Bertók Gábor, pénztáros Kenyeres Gábor, választmánytagjai pedig: Horváth Pál, Szabó Gábor, id. Bertók József, id. Somogyi Imre. Az elnök sajnálattal állapítja meg, az egylet életében nem múlik el úgy év, hogy ne érné őket gyász: elhunyt az egylet tisztelt védnöke és zászlóanyja özv. Somogyi Péterné született Somogyi Julianna. Februártól már az új jegyző vezeti a jegyzőkönyvet. Sajnos megint ki kell zárni egy tagot a folyamatos mulasztása miatt, ám 2 új tag is érkezik: Kozma Dániel és ifj. Róka Sándor. Később Kenyeres Lajost is felveszik. Az elnök januári beszédének tudják be, hogy lényegesen kevesebb a hiányzás. A hagyományos módon szervezik a március 15-i ünnepséget, ám felvetik, hogy a vacsorához vigyen minden tag 2 liter bort, de előtte meg kell kérdezni a vendéglőstől, hogy a törvény engedi-e.

Kivételesen rögzítik a műsor menetét is: 1. Óh nemzetek – előadja az énekkar, 2. Megnyitó beszéd, elmondja: Gyenis Pál, 3. Szabadság ünnepén, írta: Fülei Szántó Lajos, szavalja Somogyi Imre ifj. 4. Egy csillag, írta: Kulifai Ede, szavalja: Bodó Imre, 5. Nemzeti Dal, írta: Petőfi Sándor, szavalja: Kók Imre 6. Petőfi szobránál, írta: Pósa Lajos szavalja Kis Imre, 7. Nemzeti dal, előadja az énekkar, 8. Kossuth sírja, írta: Ábrányi Emil, szavalja Vörös Dániel, 10. Alkalmi dal, írta: Szabolcska Mihály, szavalja Kozma Dániel, 11. Nemzeti dal, előadja az énekkar 12. Riadó, írta: Inczédi László, szavalja Bertók Imre 13. Ébresztő, előadja az énekkar. A Nemzeti dal című énekkari művek alatt nemzeti ér-

zelmű dalt kell érteni, így cím és szerző nélkül visszakereshetetlen. A versek szerzői már rég feledésbe merültek, a korra jellemző pátosszal telt hazafias verseket írtak. Talán Pósa Lajos nevére emlékezhetünk, aki a gyermekirodalom területén bontakozott ki igazán, vagy Ábrányi Emil, akinek az azonos nevű zeneszerző-karmester fia miatt cseng ismerősen a neve, de ő költő volt. Szabolcska Mihály pedig mind irodalomtörténész jelentős és nem, mint költő. Kulifai Ede színműveket fordított, Inczédi László hírlapíró volt. Ebben a korban viszont valamennyien híres és divatos költőnek számítottak.

Augusztusban jelentős szereplésre készül a dalárda: egyrészt „*Kossuth apánk 100 éves születése napja*” lesz szeptember 19-én, másrészt „*méltóságos Antal Gábor püspök úr meglátogatja egyházunkat*”. Hogy mikor, az nem derül ki a jegyzőkönyvből, de a két fontos ünnepség miatt már most – azaz a nyár végén – megkezdődnek a próbák szerdán és szombaton.

Decemberben rendkívüli közgyűlést tartanak: sok a tartozás, temetésről, magtárból, s azt vitatják meg, hogy mely esetben várjanak még, s ki az, akinél „*bíróilag kell érvényesíteni*”. Hogy Kutasi Imrével mi történt, nem rögzítették, csak azt, hogy kilépettnek tekintik. Idős Somogyi Imre a betegsége miatt nem tud énekórákra járni, így átminősítik pártoló tagnak. Valójában a gyűlés rendkívüliségét az adja, hogy még ebben az évben, mégpedig karácsony másnapján táncmulatságot fognak rendezni, s ennek szervezéséhez neki kell látni. A 20 éves jubileumot május 23-án akarják megünnepelni, már ezt is el kell kezdeni szervezni.

A 1903. január 4-i rendes közgyűlésen végre meg lehet állapítani: „*az elmúlt évben nem halt meg senki közülük*”. A szokásos visszapillantás és a pénzügyi beszámolók után a magtár ügye a téma. A bál számadását felolvassák, de a jegyzőkönyv nem részletezi. Kozma Dániel a katonaságtól írt levelet a dalegyletnek, melyben az összes tagnak boldog újévet kíván. Megbízák a karvezetőt, hogy „*tudassa vele az egész testület rokonszenvét, s mi is mindnyájan azt kívánjuk, hogy a jó teremtmény segítse mielőbb vissza az egylet kebelébe.*”

A március 15-i műsort most nem részletezik, csupán azt említi meg a jegyzőkönyv, hogy Tolnai János az ünnepre 60 l bort ajánl fel a tartozása fejében, a többi költséget a tagok fizetik.

Szeptemberre rendkívüli közgyűlést hívnak össze, mert Vörös Dániel egyleti jegyző levélben közli, hogy kilép. A levelét az elnök olvassa fel, s

hozzáteszi: „*Kilépése olyan személyi okokra vezethető, amelyet orvosolni nem lehet*”. Az új jegyző: ifjabb Somogyi Imre lesz. A decemberi rendkívüli közgyűlés tárgya a karácsonyi ünnepre készülés: a jegyző ugyanis azt indítványozza, hogy „*a templomban a dalárda egyházi darabokat*” adjon elő. Továbbá át kell vizsgálni az énekeskönyveket, mert elszakadtak. A javítatásról gondoskodni kell. A karvezető javasolja az Emke⁵ énekeskönyv beszerzését, amelyet a dalárda támogat, így meg fogják rendelni.

Az 1904. január 9-i rendes közgyűlés azt sugallja, hogy a tagság anyagi gondokkal küzd. Sokan még az előző évi tagdíjat sem fizették be, de a többiek ezt megértéssel veszik tudomásul. Nyilván a filoxérát követően még nem igazán tudtak talpra állni a gazdák, s egyébként sem volt kedvező az ország gazdasági helyzete. Az Amerikába kivándorlás korát éltek, ugyan a hullám 1905-ben tetőzött, de az azt megelőző években már igen magas volt a munkanélküliség, s ebből következett, hogy a vásárlóerő csökkent. Az új magtáros választás után – Bocsor Sándor, mint „öreg magtáros” leköszön, helyette Kók Imrét választják – felolvassák a mulasztási naplót. A notórius mulasztókat fel akarják szólítani, hogy innentől vagy rendszeren járnak, vagy önként lépjenek ki. Mind a közgyűlésnek, mind a választmánynak joga volna kizárni a mulasztókat, ezzel nem nagyon élnek. Inkább megértőek, s mindig adnak egy újabb esélyt. A karvezető ugyan javasolja, hogy 4 mulasztás után alkalmazzák a kizárást, de a későbbiekben figyelmeztető levelet írnak inkább.

Mivel szükség volna a bevételre, Kenyeres Gábor indítványozza: tartsanak dal és táncestélyt januárban. Megválasztják a szervezőket: a karvezető, Kenyeres Gábor, Bertók Gábor. Berecz Imre, a küldöncfiú apja, csak akkor engedi a fiát, ha nem kell a fiúnak minden órára beparancsolni a tagokat, ha igen, akkor 24 forintot kér. Mivel nincs sok pénz a pénztárban, marad a 12 forint, és nem kell minden órára beparancsolni a tagokat, csak rendkívüli esetben. A táncestély végül sikeres volt, 46 korona tiszta haszonnal zárult, és Nagyságos Magfalvai⁶ Géza országgyűlési képviselő a bálon 10 koronát ajándékozott az egyletnek.

Valami történhetett az előző évi március 15-i ünnepségen, amely miatt megbántottnak érezte magát az egylet, mert idén „*csak akkor vonulnak ki, ha valamelyik egylet erre felkéri*” őket. Nyárra egy balatonalmádi kirándulást terveznek, ünnepélyteljesen egybekötve. A részleteket pontosan az elnök, a karvezető és a gazda fogják kidolgozni. Ebben az évben új

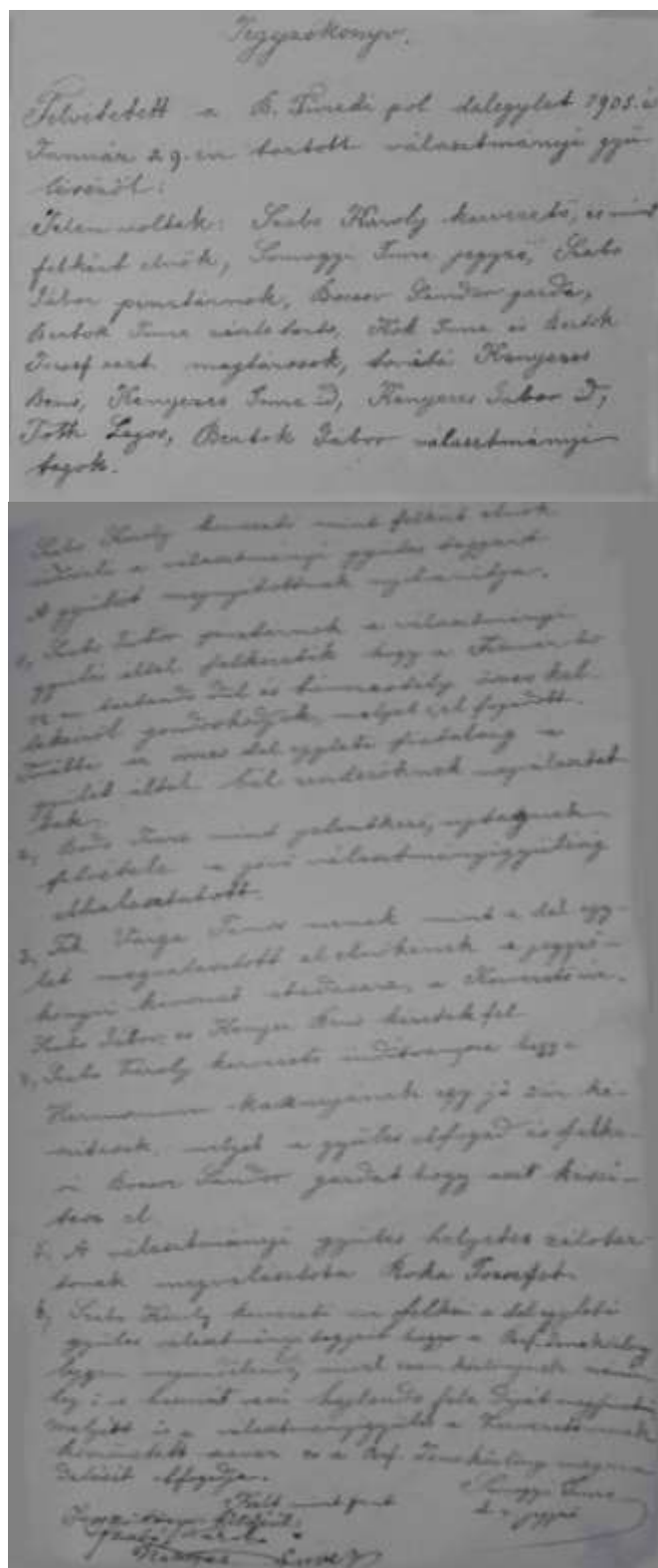
tagnak jelentkezik: Somogyi Kálmán, Róka József, Bodó Gábor, Bodó Imre, Szabó Imre, Újhelyi Imre, de a karvezető még nem hallgatta meg őket. A meghallgatások után Róka Lajos, Szabó Imre, Újhelyi Imre, Domján Gyula ifjakat veszik fel, akik a decemberi közgyűlésen teszik le a fogadalmat. Somogyi Kálmán és Kis Imre két héttel később tesz esküt.

Novembertől a próbákat átteszik csütörtökre (az esti harangszó után, azaz 7 órakor), de még így is sok a mulasztás, így a karvezető javasolja, hogy állítsák vissza pénzbürságot, azaz: 1. alkalommal: 10 fillér, a 2.: 20 fillér, a 3. mulasztás már kizárást von maga után. „*Tasak szükségeltetik a zászlókra, meg egy zászlótartó szlj, mivel a mostani szüette*” – alapítja meg a gyűlés, s megbízza a gazdát a beszerzéssel. Berecz Imre kisküldönc kéri, hogy emeljék meg a bérét, megemelik 30 koronára, de nem derül ki, hogy ez a fizetség hány hónapra vonatkozik. Valószínű, hogy éves díj.

1905 januárjában a szokásos beszámolókat követően lemond mindenki, így megújul a tisztikar. Segesdy Ferenc, hiába kéri, már nem vállalja az elnökséget, s szintén hiába kapacitálják a pénztárost és a gazdát is. Így elnöknek Nánay Sándort, az eddigi alelnököt választják meg. Alelnök Varga János, pénztáros Szabó Gábor, gazda: Bocsor Sándor lesz. A karvezető marad Szabó Károly, s a jegyző is marad Somogyi Imre. Magtáros: Kók Imre és Bertók József esztergályos, zászlótartó Bertók Imre. Neki helyettest is választanak: Róka Józsefet. Választmányi tagok: Kenyeres Benő, Kenyeres Imre idős, Kenyeres Gábor idős, Tóth Lajos, Bertók Gábor. Ismét felvetődik, hogy a választmányi összejöveteleket havonta meg kell tartani, de ez a későbbiekben sem sikerül. Segesdy Ferencet megválasztják örökös tiszteletbeli elnöknek. Bodó Imre jelentkezett úgtagnak, de még meg kell hallgatni. A február 12-re tervezett dal- és táncestély szervezésével a dalegylet fiatalságát bízzák meg, de a neveket nem sorolja fel a jegyzőkönyv. Feladat még, hogy „*a harmónium kasznijának egy jó zár készíttessék*”, valamint rendeljék meg a Református Zeneközlönyt⁷. Az előfizetés felét a karvezető magára vállalja.

Februárban rendkívüli közgyűlésen tárgyalják meg a március 15. megünneplését, amelyet megint társas vacsora követ. Ez utóbbira az egylet 30 koronát fizet ki. A februári bál 28 korona haszonnal zárult. Mivel tartani akarják magukat ahhoz az elhatározáshoz, hogy valóban összeülnek havonta, ezért a gyűlések időpontját átteszik vasárnap délutánra. Közben szervezik a balatonalmádi ünnepélyt, azonban ismét kevesen járnak próbára, ezért

a választmány úgy dönt: Almádiba csak azok jöhetnek, akik a következő 3 énekórán ott lesznek. A karvezető viszont: „*egyes tagok, különösen a baszszus hangnembeliek hanyag megjelenése folytán az almádi kirándulást nem ajánlja*”. Végül a kirándulást novemberre halasztják, de a jegyzőkönyv nem szól arról, hogy meg is tartották volna.

Az 1905. januári közgyűlés jegyzőkönyve

December 31-re bált terveznek. Az előkészítés Szabó Gábor, Bocsor Sándor és Somogyi Imre feladata, a bálon rendezők lesznek: Kók Imre, Bertók Imre, Csete Sándor, Róka József, Somogyi József, Szabó Imre, Újhelyi Imre és Domján Gyula. Szomorú hír, hogy Berecz Imre küldöncfiú édesanyja halálos beteg. Úgy tűnik, szereti az egylet a fiút, megbeszélik, hogy a dalárda a temetésre tiszteletből kivonul.

1906. év ismét választással indul: Szabó Gábor pénztáros lemond, Kenyeres Benjamin lesz az új. Ő eddig választmányi tag volt, a két funkció együtt nem birtokolható, Kenyeres helyett Szabó Gábort szavazzák be a választmányba. Határozat születik, hogy az „*elcafolódott zászlótok helyett egy új készíttessék*”. Próbálkoznak a március 15. megünneplésével. A jegyzőkönyvek nem szólnak arról, hogy milyen akadályokba ütköznek már 2 éve, „*de ha hatóságilag meggátolnák abban, hogy ez nyilvános helyen történjen, akkor a templomban szeretnék megtartani, ahol a dalárda hazafias énekeket énekelne*”. Az ünnepélyt követő társas vacsorához az egylet 30 koronával járul hozzá. Szeptemberre rendkívüli közgyűlést hívnak össze, mert „*Pálóczi Horváth Ádám régi jeles magyar költő és egyházi ének szerzőjének, a balatonfüredi ref. templom homlokzatába vésett emléktábla leleplezése ünnepélyén a bfüredi polgári dalegylet részt vesz énekek előadásával. Ezen énekek betanulására a karvezető úr által megnevezett napokon este énekórákat tart melyen a tagok kötelesek pontosan megjelenni.*”

A decemberi rendkívüli közgyűlés ismét év végi bált szervezne, azonban igen valószínű, hogy ezt nem tartották meg, mert a következő év februárjában újra a bál a téma. A decemberiről nem tesz említést a jegyzőkönyv, pedig a bevételi elszámolást mindig rögzítik. Mivel a decemberi bált a karvezető jótekonyságának szeretné, a bevételt a református iskola felszereléseire fordítaná, ha megtartották volna, ez a tény nem hiányozna a feljegyzésekből. Megint nyilatkozat tevő körleveleket küldenek szét a tagoknak, mert alig vannak a próbákon. Azt kérik, írják alá a körlevelet azok, akikre biztosan lehet számítani. Kenyeres Pál több mint 2 éve nem jár, így kilépettnek tekintik.

1907. januári rendes közgyűlésen a beszámolóból kiderül: a működő tagok száma 36 fő, a megtartott énekórák száma 76, 3 gyásztisztességen vettek részt, 3 templomi és 3 hazafias ünnepen énekeltek. Most (azaz a közgyűlés időpontjában) 15 korona van a kasszában, de a magtári tőkéből 90 koronát kölcsön vettek, a magtári kasszában több mint 100

korona van, amelyet most is, mint eddig takarékpénztári könyvben őriznek. Túl a szokásos magtáros választáson (Bartók József helyett ifj. Kenyeres Imre lesz), küldöncfiút is keresnek, mert a régi már nem vállalja. Pálfi István fiára, Sándorra gondolnak, de ehhez be kell szerezni az apja beleegyezését.

A farsangi bált február 3-án tartják, rendezők: Csete Sándor, Róka Lajos, Kenyeres Gábor, Újhelyi Imre, Szabó Imre, Róka József, Somogyi József, Domján Gyula. A haszon 35 korona. A megállapodás értelmében ennek 1/5-e a karvezetőt illetné meg, ő azonban „*lemond a pénzről egy feltétellel, ha a bevételből fali kottatáblákat szereznek be*”. A javaslatát elfogadják, azonban a későbbiekben nincs hír a táblákról. A március 15-ét ismét meg tudják ünnepelni, a szokott módon társas vacsorával bezárva. A vacsorához 37 koronát az egylet, a tagoknak 60 fillérrel kell hozzáárulniuk. A karvezető beszámol arról, hogy „*idős Kenyeres Imre, Tolnai István és idős Bertók József az énekórákon egyáltalán nem járnak, mivel eddig buzgó tagok voltak*” – javasolja, hogy minősítsék át őket pártoló taggá. A decemberi rendkívüli közgyűlésen tesznek fogadalmat az új tagok: Bodó Gábor és Csete Lajos.

Az 1908. januári rendes közgyűlésen felolvassák Nánay lemondó levelét, s rögtön meg is választják tiszteletbeli elnöknek. Varga János, az eddigi alelnök lesz az elnök. Küldöttséget menesztenek Szabó Károly, Somogyi Imre, Kenyeres Benő és Kenyeres Gábor személyében Pálfi Gáborhoz, hogy fogadja el az alelnöki megbízást. Kenyeres Benő pénztáros is lemond, helyette Tóth Lajost választják meg. A jegyző továbbra is Somogyi Imre, s változatlan a gazda és a két zászlótartó is. Kók Károly helyett a magtáros Bertók Imre lesz. Választmányi tagok: Kenyeres Benő, Kenyeres Gábor, Bertók Gábor, Kók Károly, Szabó Gábor. A küldöncfiú pedig Kozma Károly az apja beleegyezésével évi 30 koronáért.

Az idei farsangi táncestély nem volt szokványos. Róka Sándor dalos-társ javára rendezték. Az elszámolás: „*adományozott Varga János 4 koronát, dr. Darányi Ignác⁸ földművelési miniszter küldeménye 20 korona, 136 személy belépőjegye 136 korona, felülfizetés: 20 korona, a tiszta haszon 134 korona 54 fillér*”. Mivel jótekonny célú volt a bál a községi előjáróság elengedte a terembért. Szabó Károly karvezető is a neki járó 1/5 részről lemondott, a „*szerencsétlenül járt tagtársunk számára adományozza*”. Az egylet megbízta Tóth Lajos pénztárost, hogy „*Róka Sándor tűz által károsult tagtársunknak*

100 koronát adjon át”, a fennmaradó 34 korona 54 fillér pedig a dalegylet szükségleteit fedezze.

A március 15-ét az olvasókörrrel, a tűzoltósággal és az ipartestülettel közösen szeretnék megünnepelni, de a templomban is énekelnének az Istentiszteleten. Az ünnepség után természetesen társas vacsora lesz, amelyhez az egylet 40 koronát, a tagok 60-60 fillért fizetnek. Közeleg a dalegylet 25 éves jubileuma is. Azt szeretnék, ha ezt az ünnepet össze lehetne kötni az új vasút megnyitásával. A tervezett időpont: 1909 májusa⁹. Erre viszont erőteljesen készülni kell. A március 15-i ünnepség után a próba a „nagy és szorgos külső munkák miatt beszüntetendő s az 1908. évi őszi munkák bevezetése alkalmával azonban kezdessen meg az énekórák és pedig hetenként 3 ízben úgy, mint kedden, csütörtökön és szombaton esti órákban tartassanak meg azon az alakon hogy a hét egyik napján csak új gyászdarabok taníttassanak a többi napokon pedig a jubileumi előkészületekre fordíttassanak”, „Az egyes fokok¹⁰ létszáma karmester által az egylet összes tagjainak közbenjárása mellett egészíttessenek és erősíttessenek meg, hogy a kar céljainak minél impozánsabban meg tudjon felelni”. A karvezető segítséget kér az egyházi és világi darabok lekottázásához, idős Kis Imre, Varga Imre és Kozma Dániel jelentkeznek. Ősszel a karmester minden hónapban jelenteni fogja a mulasztásokat. A gyászlobogóra az áprilisi országos vásáron mindenképpen meg kell venni a tokot.

A 1909. januári rendes közgyűlés szomorúan kezdődik: „a múlt évben elhunyt Szabó Gábor tagtársunk mint a dalegylet alapításától fogva buzgó tagjának neve jegyzőkönyvileg megörökíttessék”. A Szabó Gábor halálával megüresedett helyre Csete Sándort szavazzák meg választmányi tagnak. Ezt követően a szokásos beszámolóból és számadásból csak a pénztár állását rögzítik: készpénzben 36 korona van, de a bankban 253 korona. Varga Imre le akart mondani a tagságáról, mivel az orvos eltöltötte az énekléstől, de most, hogy megválasztották magtárosnak, mégis marad. Továbbra is foglalkoztatja a tagokat a jubileumi ünnepség szervezése, de még nem tudják, hogy pontosan mikor lesz a vasút átadása. „Karvezető úr indítványozza, hogy azon működő tagok, akik 10, 15, és 25 évet már a dalegyletben eltöltöttek, azok valami érdemmel tiszteltessenek, melyet a választmányi gyűlés elfogad és a jövő közgyűlés elé terjeszt”. Ezen a közgyűlésen teszi le Mészáros Károly új tag a fogadalmat.

A március 15-i ünnepség menetét nem részletezik, de a társas vacsorához az egylet 60 koronával

járul hozzá. A rendezők: Somogyi Imre, Bocsor Sándor, Tóth Lajos, segédkezik: Csete Lajos és Újhelyi Imre. Sajnálattal veszik tudomásul, hogy Kozma Dániel távozik a közösségből, az okot nem rögzítik.

Májusban több rendkívüli közgyűlést is tartanak a közelgő jubileum miatt. Egyrészt meg kell vitatni az érmek készíttetésére vonatkozó árajánlatot: „a karvezető úr megbízott, hogy a nevezett cégtől¹¹ az érmek rajzát kérje meg és a cég a 236 koronából még engedjen, meg az érmek arányit is tüntesse ki”. Majd pedig miután megérkezett az érme-terv: „alkudjon a karvezető még a céggel, de meg lehet rendelni”. Hogy kellően fel tudjanak készülni a jubileumra a tavaszi munkák ellenére, heti egy próbát tartanak, szombatonként. Közben más dalegyletről sem felejtkeznek el: a karánsebesi dalegyletnek a zászlószentelésük alkalmából 10 koronát küldenek. Végül nem sikerül a vasút átadásával összekötni a jubileumi ünnepséget, így a 25 éves évfordulót július 4-én fogják megtartani. A műsort a karvezető fogja összeállítani, a társas uzsonna és a táncestély rendezői pedig Bocsor Sándor gazda, Somogyi Imre jegyző és Tóth Lajos pénztáros.

Közben elindul a gyűjtés, adományozók kellenek ahhoz, hogy a jubileumi emlékérmeket az egylet ki tudja fizetni. Az adományok megszerzésében Varga János elnök jár az élen, a jegyzőkönyv is megörökíti, hogy 86 koronát sikerül szereznie. „Úgy az Elnök úrnak szíves fáradozásáért, valamint az adakozóknak szíves áldozatukért a közgyűlés jegyzőkönyvileg megörökített hálás köszönetet szavaz és ezen érdemeikért őket a pártoló tagok sorába iktatja, amelyről jegyzőkönyvi kivonatban értesíttetek.” Álljon itt az adakozók névsora, hiszen a dalárda is az utóknak szánta a nevük megörökítését: „Horváth Mihály takarékpénztári elnök igazgató 10 korona, Segesdy Miklós esperes úr 3 korona, dr. Segesdy Ferenc királyi ítélő bíró 10 korona, Varga János dalegylet elnök 10 korona, dr. Stolczér József járási orvos 10 korona, Burnyacevicz Irsay József földbirtokos 10 korona, Oblat Rudolf földbirtokos 10 korona, Langer István főszolgabíró 10 korona, Szatmáry Károly polgári iskolai tanár 10 korona”¹².

Somogyi Kálmán levélben szeretne kilépni az egyletből, ám nem fogadják el, most minden hangra szükség van: a jubileumi ünnepség után nem sokkal, július 11-én Kálvin-ünnep¹³ lesz, az Istentiszteleten énekelni fognak.

Szeptemberben megállapítják, hogy a jubileumi bál haszna 53 korona volt, s köszönetet mondanak az alelnöknek, aki a bálhoz borral járult hozzá. Az

októberi rendkívüli közgyűlést Bertók Gábor váratlan hazatérése miatt kellett összehívni: *„Amerikai Bertók Gábor miután az egyletnek mint alapító és 10 évig működő tagja volt váratlanul körünkben megjelent, holott mi úgy hallottuk, hogy szülőtte földjéről végleg elköltözött s így a jubileumi ünnepély alkalmával éremmel nem részesítettett, ezt a dalegyleti közgyűlés jóváhagyta és küldöttségileg a 10 éves érmet neki átadja. Az érem átadásával Szabó Károly karvezető, Somogyi Imre jegyző, Vörös Lajos és Kók Károly bizatnak meg.”*

Az 1910. januári közgyűlés megállapítja, hogy a pénztárban 128 korona és 94 fillér van, s a betétkönyvet mostantól idős Kis Imre fogja őrizni. Megbeszéljük, hogy *„ezentűl a temetéseken az éneklést csak a sírba tétel után kezdik meg, nehogy zavart keltsenek a szertartásban”*. A Zenészeti közlönyt¹⁴ erre az évre is megrendelik, s újra küldöncfiút kell keresni, mert a régi nem vállalja. Megint nem esik szó magáról a március 15-ről, csak annyi, hogy a hagyományos módon fogják megünnepelni, az egyesület¹⁵ a társas vacsorára 60 koronát ad, a többi a tagok fizetik. Rendezők: Bocsor Sándor gazda, Somogyi Imre jegyző és Tóth Lajos pénztárnok, segítők: Szabó Imre, Somogyi József, Domján Gyula Csete Lajos. Megragadva az alkalmat, hogy javítják a templom orgonáját, egy füst alatt az egylet harmóniumát is meg kellene javítani – javasolják a tagok.

A májusi rendkívüli közgyűlésen ünnepélyesen átadtak két emlékérmét, mert Cseh Zsigmond és Kók Károly 10 éve vannak a dalegyletben. Bocsor Sándor javaslatára a dalegylet 5 részvényt vált a helybeli fogyasztási szövetkezetnél. A karvezető jelentést tesz az 1910. január hó 9-én Róka Gábor temetésén történt incidensről, ezért úgy határozott a közgyűlés, a későbbiek folyamán csak a test sírba tétele után énekelnek. Már korábban is szó volt arról, hogy mikor énekeljenek a temetési szertartáson. Feltételezem, hogy az említett temetésen a szerepléssel kapcsolatban nem egyeztettek, így „összecsúszott” a dalárda éneklése és maga a szertartás.

Újabb kottát vásárolnak, most *„Révai Géza: Új magyar férfikarok”¹⁶* zsebkönyvét rendelik meg. A kottavásárlásokból azt tudom kikövetkeztetni, hogy Szabó Károly igen komolyan vette a karvezetői feladatokat. Kántori végzettsége folytán volt zenei műveltsége, s ezt a szakirodalom tanulmányozásával rendszeresen bővítette.

Az 1911. januári közgyűlés szerint 119 korona, 81 fillér az egyesület készpénze. A 3 évenkénti vá-

lasztás is időszerű, melynek eredménye: elnök: Varga János, alelnök Pálfi Gábor, jegyző Somogyi Imre, gazda: Bocsor Sándor, pénztáros: Tóth Lajos, magtárosok: Somogyi József marad „öregmagtáros”, mellé Róka Sándor lesz az új. A jegyzőkönyvek ebben az évben igen rövidek. Megemlítik, hogy megtartják a március 15-öt és társas vacsora is lesz, de semmit sem részleteznek. Új tagként Gyenis Gábor és ifj. Kenyeres Pál tesznek fogadalmat.

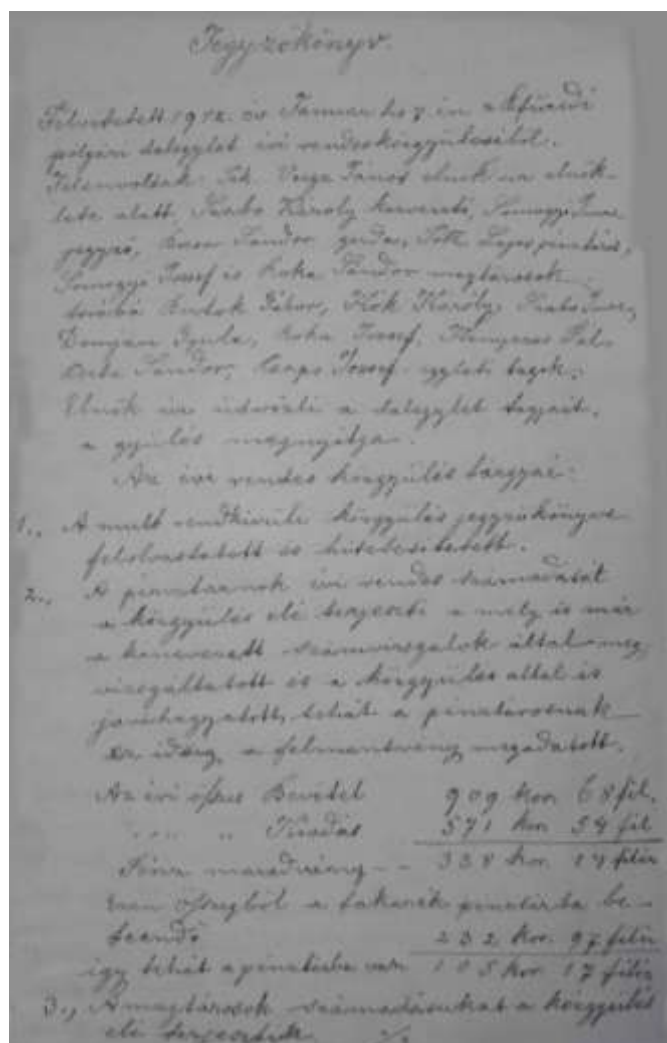
Annak ellenére, hogy az egylet Polgári Dalegyletnek és felekezettől függetlennek nevezi magát, s évek hosszú során át az alelnök, majd elnök Nánay katolikus volt, mégis úgy tűnik, hogy a tagok felvételenél előnyben voltak a reformátusok. Most a jegyzőkönyvben rögzítik: *„Elhatározza a közgyűlés azt is, mivel jelenleg az egylet tagjai reformátusok, ha más hitfelekezeti öhajjt Dalegyletünknek tagja lenni és hangja megfelelő szívesen felvehető.”*

A következő rendkívüli közgyűlés decemberben volt. *„Miután az idő nem engedte, hogy tanórák tartassanak, felkéri a tagokat, hogy újév után az énekorákra pontosan megjelenjenek minden héten, kedden és csütörtökön este”* – mondta a karvezető, ám a jegyzőkönyvből nem lehet kideríteni, hogy milyen időjárás, ha egyáltalán időjárást kell az „idő” alatt érteni. volt az akadály. Ebben az évben tavasszal volt „szélsőséges” az idő, májusban viharos jégeső és fagy tombolt tönkretéve a vetést, a gyümölcsösöket és a Nyugat-Dunántúlon számos házat, de Balatonfüred nevét a korabeli sajtó nem említi a károsult települések között.

Az 1912. januári rendes közgyűlés számadása szerint készpénzben 338 koronája van az egyletnek, amiből 232-öt takarékbba tesznek. A tartalmi munkáról szóló beszámolót nem részletezik. A március 15-ét ezúttal a Templom téren fogják megünnepelni a többi egylettel közösen. Természetesen a dalárda énekelni fog, majd pedig a szokásos társas vacsorára kerül sor, amelyet ebben az évben teljes egészében az egylet fizet. Ifj. Gyenis Gábor levélben lép ki az egyletből, az indokait nem közli a jegyzőkönyv, csak azt, hogy elfogadják. Az új tagok – ifj. Kovács Imre és ifj. Tolnai István – leteszik az ünnepélyes fogadalmat. Bocsor Sándor indítványozza, hogy megint fényképeztessék le magukat. Az egylet jövő év május 27-én lesz 30 éves lesz, ez alkalomból készüljön a tabló. A karvezető már írja a dalegylet történetét, s addigra el is készül vele. Varga János elnök 10 db érmet rendelt a dalegyletnek a saját költségén.

Augusztusban rendkívüli közgyűlés hívnak össze, mert nagy megtiszteltetés éri a dalárdát. *„Szabó*

Károly ref. rektor s dalegylet karmester felolvassa Tekintetes Horváth Zoltán királyi törvényszéki bíró úr s a Dunántúli Dalszövetségnek Nagyságos dr. Segesdy Ferenc királyi ítélő tábla s járásbíró úrhoz s dalegyletünk Díszelnökéhez intézet levelét, melyben egyletünket a Dunántúli Dalos Szövetség egyesületébe leendő belépésre s a jövő 1913 év június havában Veszprémben rendezendő Dunántúli Dalosszövetség kerületi hangversenyen is leendő részvételre hivatott fel.” Az egylet tagjai egyhangúan a belépés mellett vannak, s intézkednek az évi tagdíj – 10 korona – elküldéséről. „Karmester urat pedig felkéri, hogy ezen alkalomra kijelölt dalok hangjegyt kérje és mielőbb szerezzze meg.”

Az 1912. januári közgyűlés jegyzőkönyve

Nagyon fontos ez a szereplés, a szeptemberi rendkívüli közgyűlés is e készülék jegyében zajlik. El kell küldeni a tagok hiteles névsorát, ki kell választani, hogy melyik csoportba tartozzanak (a 3. csoportot választják), s meg kell tanulni a műveket. A karmester már megkapta a Szövetségtől a kottákat, be is mutatja a tagoknak. Szeptember 8-án a

veszprémi városházán lesz a megbeszélés, az egylet képviselőivel a karmestert és a jegyzőt bízzák meg. November 5-ével kezdődnek a próbák, megrendelik a Szövetség által kiadott 19 férfikart tartalmazó füzetet 30 példányban. Nagyon kell készülni, mert a veszprémi szereplésen kívül a következő évre télre terveznek egy bált, majd egy majálist. Júniusban pedig a jubileumi ünnepély lesz.

Az 1913. januári rendes közgyűlésen a próbákat heti kettőre emelik, kedden és csütörtökön este jönnek össze. A szokásos évi számadás kedvező képet mutat, a vagyon készpénzben 40 korona 51 fillér, a takarékbán 886 korona 40 fillér van. Felolvassák a komáromi református egyház dalszövetségnek levelét, amelyben felkérlik az egyletet, lépjenek a tagjaik sorába. Mivel a dunántúli dalszövetségbe fél évvel ezelőtt léptek be, egyelőre függőben hagyják a komáromi felkérést. Tóth Lajos küldönc marad erre az évre is, ám két működő tag is távozik a dalárdából. Somogyi Imre és Vörös Lajos levélben indokolják, hogy miért. A levél tartalmát nem foglalja össze a jegyzőkönyv, de az okokat s a kilépést elfogadja a tagság, és „30 éves működésüket jegyzőkönyvileg megköszönik”. Mivel Somogyi Imre volt a dalegylet jegyzője, meg kell választani az utódot. Róka Lajos lesz a jegyző. Ismét vannak új tagok, leteszik a fogadalmat is, de a nevüket a jegyző nem írja be a jegyzőkönyvbe.

A tavasszal lázasan készülnek a dunántúli hangversenyre, de mégsem tudnak részt venni rajta. Mielőtt a jegyzőkönyvből idézném az okot, az április 13-i mezőgazdasági katasztrófáról a Zalai Közlöny 1913. évi 30. száma alapján szeretnék beszámolni. Így ír a lap: „Április derekán ... rázúdult az országra egy óriási hóvihár és hegyibe a fagy.” „Olyan nagy a csapás, hogy nem tudjuk, vajon kitudjuk-e heverni? Most a tavaszi vetések részben elpusztultak, részben fejlődésükben annyira vissza maradtak, hogy ezeknek középszerű termésére sem igen lehet jogosan számítani. Pedig a tavaszi vetések sokkal nagyobb területet foglalnak el, mint akármely más években. Tudjuk, hogy az ősz annyira abnormális volt, hogy a nehéz kötészű talaj megművelhető nem volt így tehát ősszel nem vetettek, a vetés tavaszra maradt. De márciusban is most meg már a szárazság miatt nem lehetett szántani és így a tavasziakkal mindenfelé elkéstek. Egy kedvező április és még inkább a május sokat segített volna, ám hogy április szeszélye mennyi milliót pusztított el, – arról igazán jobb nem beszélni, mert hiszen egész nyugalomunkra, teljes munkaerőnkre szükségünk van, hogy a válságos időben megment-

sük azt, ami lehetséges. A szőlő és gyümölcs Magyarország alsó vidékein teljesen tönkre ment, – ez pedig sok ősi magyar városnak elemi csapása ... De vajon lesz-e az embereknek kedvük gyümölcsösöket létesíteni, konyhakerteket berendezni? mikor nálunk teljesen megbízhatatlan az időjárás, és nyugodtan mondhatjuk, hogy nálunk két évtized óta a négy évszak csak elméletben van meg. A múlt év szeptemberében már zimankós hideg volt, tartott a tél március elejéig, akkor átmenet nélkül meleg napok következtek, majd jött az áprilisi fagy.”

Számos fénykép maradt fenn a hatalmas hóviharról, amely a hófúvás mellett tönkretette a postai távírókat, megbontotta a házak tetejét, fákat csavart ki. „A tavasz keserves, pusztító meglepetéssel szolgált egész Európának. Április mintha csak a világ végét hozta volna reánk. Olyan vad, pusztító téli vihar nyargalt országokon keresztül, a milyenre öreg emberek is alig emlékeznek. Nemcsak a mi hazánkat érte ez a gonosz ítéletidő, hanem meglátogatott olyan országokat is, a melyek télen is alig ismerik a telet és április derekán vastag fehér lepel borította a földet ott is, a hol rendes időjárás mellett még decemberben is ritkaság a hó. Tehát valósággal európai csapásról beszélhetünk.”¹⁷

A dalegylet áprilisban rendkívüli közgyűlést tart: „Határozatott, hogy édes hazánk zilált bel és külügyi viszonyainál fogva, de legfőképpen országunk és vidékünket ért azon nagy csapás folytán és t.i. az április 13-dikei a mai viharosteli idő mindenünket meg – s elfogyasztotta s tönkretette s mi a természet gyermekei most a legsúlyosabb megélhetés gondjaival küzdünk kedvünk és kedély világunk is szertefoszlott megsemmisült s így a balatonfüredi Polgári Dalegylet a legjobb akarata mellett sem képes a hangversenyen részt venni, sőt arra kéri fel a balatonfüredi polgári dalegylet rendkívüli közgyűlése a Dunántúli Dalosszövetség Ügyvezető Elnökséget, hogy az 1913 évre kitűzött hangversenyt, tekintve az országos csapást halassza el, ha lehet az 1914. évre”

A korabeli hírek szerint az eredeti időpontban tartották meg a kerületi hangversenyt – sajnos a fürediek nélkül. A Budapesti Lira dalkör zászlószentelésére „szövet beverni” Valter Géza pártoló tagot kéri fel, mert az elnök nem ér rá elutazni. A Brassói Magyar Dalárda 50 éves jubileumának ünnepelésére kapott meghívót megköszönik, de nem megy küldöttség.

Az augusztusi rendkívüli közgyűlést a Mangold¹⁸ szobor bizottsága felkérésének megbeszélése miatt hívják össze. „Dr. Mangold Henrik

királyi tanácsos és volt fürdő főorvosunknak 1913. év augusztus 20-án leendő szobrának a leleplezésekor a mi dalegyletünk is két alkalmi darab eléneklésével venne részt.” Az egylet arra kéri a karvezetőt „hogy hasson oda, s kérje fel a szoborbizottságot miszerint ha lehet mivel az egylet tagjai közül sokan éppen azon a napon lakodalmi ünnepélyen is részt vesznek, a szobor leleplezését halasztaná el a bizottság f. év augusztus hó 17-re, azaz vasárnapra.”

Nyilván a gazdasági gondok miatt is feszült mindenki, így az eddig viszonylag békés dalárda is több konfliktusba keveredik. Először a Lira dalkörrel, majd pedig a helyi lappal. Karvezető: „jelenti, hogy a Lyra dalkörnek egyletünk f. évi május hó 9-én zászlószentelésékor zászlószegbeütése céljaira 10 koronát küldött, s e küldeményünket fent nevezett dalkör hihetőleg kevesellette, oly udvariatlan volt irányunkban, hogy visszaküldötte, mégis f. évi május hó 21-én oly nemű levéllel kereste meg a karvezetőt a Lyra dalkör egyik tagja, hogy a mellékelt csekk számolólap felhasználásával az összeget melyet egyletünk a dalkör részére szánt befizesse. Karvezető úr azonban jelenti, hogy ő ahelyett, hogy az összeget visszaszázmaztatta volna, beutalta egyletünk pénztárába, s ezzel kapcsolatban jelenti azt is, hogy a hozzá érkezett ilyenemű megkereséseket úgy intézte el, nehogy ismét szégyen essék egyletünkön, tehát ugyan a meghívókat, mint a szegeket is 3-4 egyletnek visszaküldötte.” A karvezető így folytatja: „a Balatonfüredi Hírlap II. évf. 26. számában 3. oldalon Hírek rovatában Furcsa megokolás cím alatt úgy a dalegyletet, mint a karmestert is sértő kifejezések jelentek meg. Ezt mikor karvezető megtudta s elolvasta azonnal egy 3 tagú küldöttséggel ment le a nyomdába, hogy Faragó Adolf¹⁹ urat, mint ki a szerkesztésért felelős kérdőre vonja avégből, hogy nevezze meg a cikk íróját s a kis csacska feketeterigót. Nem találták a nyomdában Faragó urat, csak a nejét, ezért a küldöttség azt határozta, hogy július hó 9-én úgy 2 óra tájban keresi fel újólag Faragó urat. Mivel azonban a küldöttség egy tagja sem jelentkezett a határozott napon s időben, miután a dalegylet egyik tagja őket azzal beszélte le, hogy azon cikk csak a karmestert illeti, nem érdemes egy lépést sem tenni, ebből a következtetést karvezető levonta, de egy más alkalomra tartotta fenn szabadon folyó cselekvését azonban egyben jelenti, hogy a csúfondáros cikket a Balatonfüredi Hírlap II. évf. 28. számában a 3. oldalon szintén a Hírek rovatába Furcsa megokolás cím alatt a sértéseket alaposan visszaverte.”

Az 1913. év nem volt szerencsés a dalárda életében. Tetézte még a gondokat, hogy „*Mély sajnálattal olvastatott fel tekintetes Varga János elnök úrnak elnöki tisztségéről való lemondó levele*”. Próbálják Vargát rábeszélteni a maradásra – legalább a következő tisztújításig maradjon –, de az eredményről nem ír a jegyzőkönyv. A jegyzőkönyvként használt füzet utolsó oldalán ez áll: „*Róka Lajos egyleti jegyző jelenti, hogy ezen gyűlés határozataival a jegyzőkönyvünk betelik, miért egy új jegyzőkönyv beszerzését kéri. A rendkívüli közgyűlés felkéri Szabó Károly karvezető urat, hogy a célnak megfelelő jegyzőkönyvet az egylet terhére és költségére legyen szíves beszerezni*”. Ezt követően már csak az aláírások kerültek be a füzetbe. A jegyzőkönyvet vezetőn kívül minden alkalommal két tagot bíznak meg a hitelesítéssel. Az utolsó aláírások: Pálfi Gábor, Szabó Imre és Róka Lajos.

Az egylet a szóbeli közlések és emlékezések szerint továbbra is működött. Feltételezem – s főleg: remélem –, hogy a jegyzőkönyvek nem vesz-

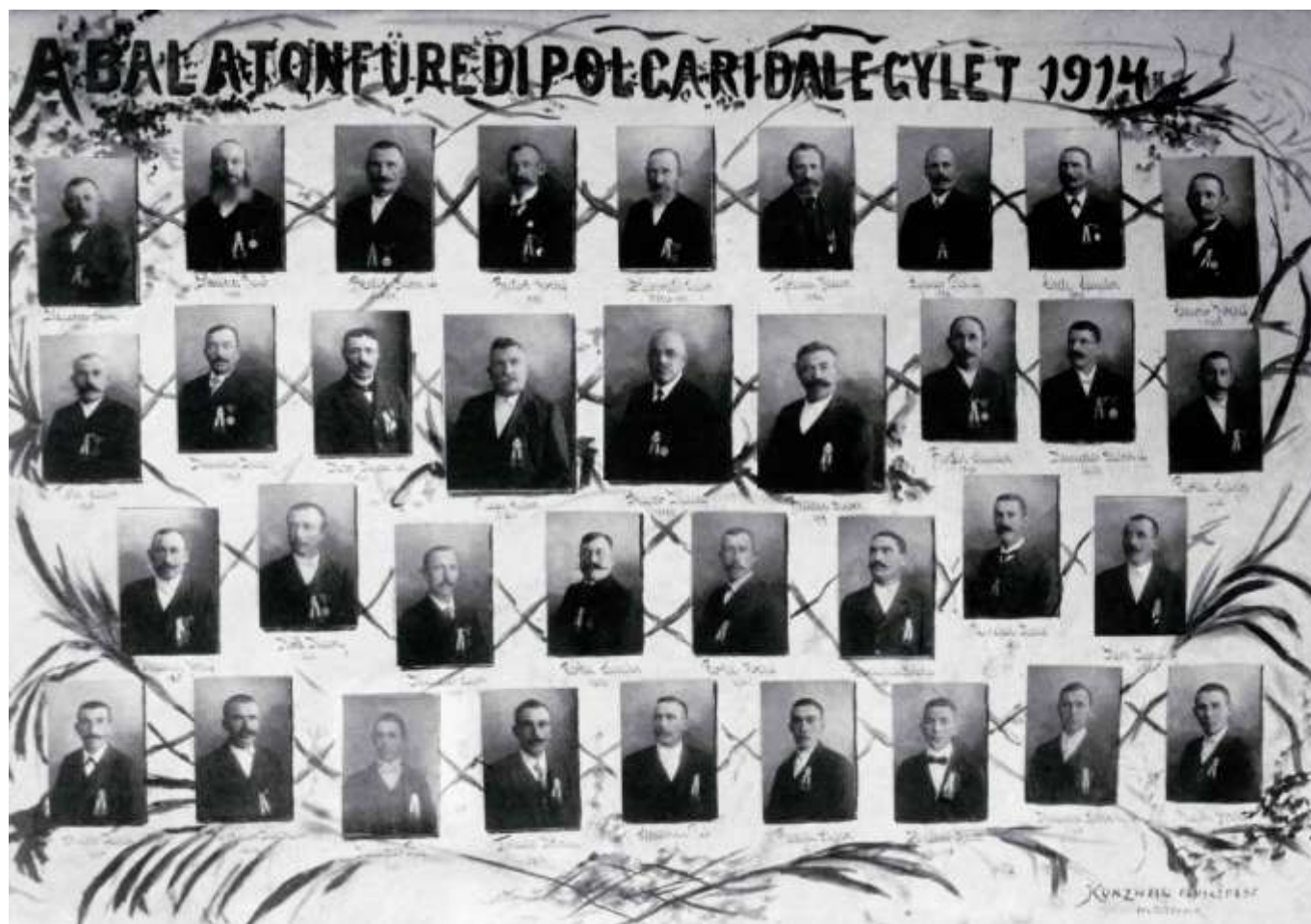
tek el, csak lappanganak valahol. A két világháború időszakában nem valószínű, hogy intenzív lett volna a kórusélet, ám a katonai szolgálatot nem teljesítők nyilván énekeltek az Istentiszteleteken és a temetéseken. Az 1920-as években több kórus is alakult a településen, az iparosoké szintén férfikar volt, a katolikusok pedig vegyeskart alapítottak.

Az országgyűlés 1948. június 16-án szavazta meg az 1948. évi XXXIII. törvényt, amellyel állami tulajdonba vették a felekezeti iskolákat azok vagyontárgyaival együtt. Ezzel a felekezeti dalárdák próbalehetősége megszűnt. Sem a helyi sajtó, sem az emlékezet nem szól arról, hogy a Polgári Dalegylet ennél tovább működött volna. Viszont – úgy tűnik – az alapszabályukhoz sikerült tartani magukat: a jegyzőkönyveket és a zászlókat nem a községnek, hanem a füredi református gyülekezetnek adták át. Köszönet illeti a helyi református lelkészeket, hogy a dalegylet „kincseit” évtizedeken keresztül megóvták és óvják az utókornak.

Jegyzetek:

- 1 A Dal Egylet eredeti jegyzőkönyvei a balatonfüredi református gyülekezet tulajdonában vannak. Digitalizált változata a Helytörténeti Gyűjteményben kutatható. A jegyzőkönyvekből 2 füzet maradt fenn, amelyek az 1883-1913-ig terjedő időszakot ölelik fel.
- 2 Nánay Sándor (1864–1944) a polgári iskolában előbb tanár, majd igazgató. Ellentétben a tagok zömével, ő római katolikus volt, több éven keresztül a füredi r. k. egyházközség világi elnöke. Bővebben a Füredi História 2004. évi 2. számában olvashatunk életéről a Balogh Ádám: „Üdvöz légy Füred” című cikkében.
- 3 Korein-vendéglő: Feltételezem, hogy a faluban volt a vendéglő, ám Korein nevére, sem mint tulajdonos, sem mint bérlő nem akadtam.
- 4 Lipniker nevét, mint bérlőt, nem találtam az Eszterházy szálló vendéglőinek bérlői között, valószínű, hogy vagy rosszul írták a jegyzőkönyvben a nevét, vagy csak nagyon rövid ideig bérelte az éttermet.
- 5 EMKE = Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület. Az énekeskönyvet nem tudtam beazonosítani, ugyanis az 1885-ben Kolozsváron megalakult EMKE több kötetnyi daloskönyvet is kiadott, az elsőt 1892-ben.
- 6 Helyesen: Makfalvay Géza (1844–1924) ügyvéd, országgyűlési képviselő, 1903-tól 1905-ig földművelésügyi minisztérium államtitkára, majd 1904-től 1905-ig a tapolcai kerület országgyűlési képviselője [az 1904-es időközi választáson, az 1903 végén lemondott Hertelendy Ferenc helyett lett képviselő], 1910-től Somogy vármegye főispánja. Füreden valószínű, hogy mint a kerület képviselője járt.
- 7 Fövényessy Bertalan (1875–1967) református kántor, később zenetanár, a Dalosszövetség országos karnagya, Syber néven új dallamokat komponált a zsoltárszövegekhez. Ő szerkesztette a 2 évig megjelenő közlőnyt, amely 1906-tól 1911-ig a közlőny Protestáns Zeneközlőny néven jelent meg. Bővebben a szerkesztőről a Romániai Magyar Irodalmi lexikonban olvashatunk. (Szerk.: Balog Edgár, Bukarest, Kriterion, 1981.)
- 8 Darányi Ignác (1849–1927), 12 évig miniszter, 1905-től 1918-ig a tapolcai kerület országgyűlési képviselője. Később Balatonfüreden iskola és utca [ma: Dózsa György u.] viselte a nevét.
- 9 Fazekas Miklós Balatonfüred és a vasút című írásából (Füredi História 2002. 1-2 szám) tudjuk, hogy az átadás végül nem májusban, hanem 1909. július 8-án volt.
- 10 Fokok = itt szólamokat kell érteni.

- 11 A jegyzőkönyv csak így említi: a Tiller-cég.
- 12 Viszonyításul: Egy munkás 100-150 koronát keresett egy hónapban. Az árakról: 1 kg liszt 40-50 fillér, 1 kg. marhahús 1 korona 60 fillér.
- 13 Feltételezem, hogy az 1509. július 10-én született Kálvin János születésének 400. évfordulója kapcsán tartottak ünnepséget. Mivel július 10. 1909-ben szombatra esett, így kerülhetett az ünnepség a másnapra, a vasárnapi Istentiszteletre.
- 14 A már említett Ábrányi Kornél zeneszerző nagyapja, a költő Ábrányi apja, eredeti nevén Eördögh Kornél (1822–1903) zeneszerző, zenepedagógus indította el a folyóiratot, Ő alapította az Országos Magyar Daláregyesületet, valamint a Zeneakadémia megalapításában is jelentős szerepe volt.
- 15 Egyre gyakrabban használják a jegyzőkönyvben az eddigi egylet szó helyett az egyesületet.
- 16 Helyesen: Révfő Géza. (1868–1941) zenetanár. A könyv 4 szolamú, férfikarra írt magyar művet tartalmaz. Többször megjelent, bővített formában.
- 17 <http://www.huszadikszazad.hu/gazdasag/gazdasagi-helyzetunk-jovoje>
- 18 Dr. Mangold Henrik (1828–1912) 1860-tól haláláig volt Balatonfüreden fürdőorvos. Életútjáról bővebben a Balatonfüredi Életrajzi Lexikonban olvashatunk. (Szerk. Baán Beáta. Balatonfüred városért közalapítvány kiadványa 61. Balatonfüred, 2011.) Szobrát, amelyet 1944-ben a nyilasok megsemmisítettek, a sétányon helyezték el. [Bővebben: Eltűnt emlékek nyomában (1.): Mangold Henrik szobra = Füredi História. 2006/2. szám, 10. p.]
- 19 Faragó (Fränck) Adolf ebben az időben Balatonfüreden a Balaton könyvnyomda tulajdonosa volt.

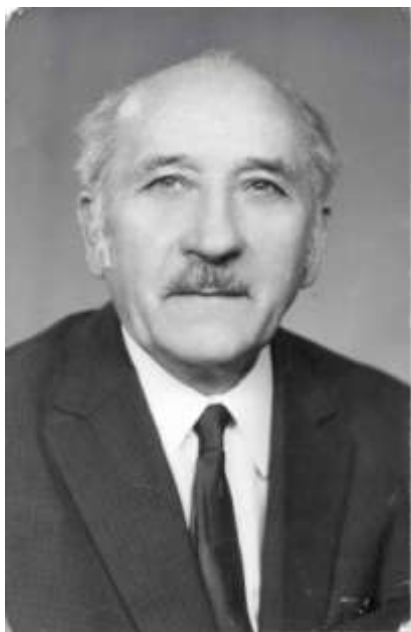

A Balatonfüredi Polgári Dalegyelet (1914) – Kurzweil Frigyes felvétele
(Városi Helytörténeti Gyűjtemény) – a fotót Gazsi József készítette

KÜRONYA JENŐ

110 ÉVE SZÜLETETT ID. KÜRONYA JENŐ PEDAGÓGUS

Amikor édesapám életének történetét elkezdtem leírni, rádöbbsentem, hogy milyen keveset tudok róla. Közös életünk alatt rengeteg emlék halmozódott fel bennem, de azok csak egy családregényhez lettek volna elegendők. Konkrét adataim nagyon szegényesek voltak. Elkezdtem kutatni, keresni, beszélgettem azokkal, akik jól ismerték, de nem sokkal jutottam előbbre. Viszont rengeteg történet, a még élő tanúk emlékezete alapján is egybehangzóan igazolódott.

Küronya Jenő (1905 – 1973)

Nemrég kezembe került édesapám hagyatékából egy gondosan válogatott okirathalmaz, és időben és térben majdnem minden a helyére került. Családfa, születési anyakönyvi kivonat, származási okirat, tanítóképzői bizonyítvány, kántortanítói oklevél, molnárszegédi és molnármesteri bizonyítvány, stb. nevekkal, évszámokkal. Most már, a bőség zavarában az okoz nehézséget, hogyan tudnám röviden megírni az élete pontos történetét. A forrásanyagom annyira bő, hogy bocsásson meg az olvasó, ha nincsen minden a kronológia sorrendjében.

Édesapám 1905. július 29-én született Csömödéren, egy Zala megyei településen. Római katolikus családból származott. Hat testvér közül ő volt a legidősebb.

A „Küronya” név sajátos hangzású, Alsólendva környékén (főleg a volt Jugoszlávia keleti területe-

in) nagyon sok családi névben előfordul. Ez egyértelműen a Perzsa-öböl tájékáról elvándorolt „vend” nemzetségből való származásra utal, amit a történelem és az antropológia is bizonyított. [*id. Küronya Jenő saját kutatásai alapján a jelenlegi Irán területéről származnak – a szerk.*]

Apai nagyapja ács, anyai nagyapja, a nagykanizsai állami polgári iskola altisztje volt. Édesapja, Küronya István, elemi iskolai tanító (1880–1919). Édesanyja, Vegele Karolina, uradalmi cseléd (1883–1953).

A csömödéri „Elemi Népiskola” diákja lett, ahol kitűnő tanuló volt, majd a család költözése miatt a polgári iskola első két osztályát már Alsólendván járta. A gimnázium 3. és 4. osztályát Kőszegen végezte, példás eredménnyel. Iskoláinak kiválasztása annak érdekében történt, hogy mielőbb önálló keresethez jusson, mert édesapját, aki hadirokkant volt, 14 éves korában elveszítette. Mint a legidősebb testvér, ő lett a családfenntartó. Amíg önálló keresethez nem jutott, addig, mint jeles diák, az ösztöndíjából segítette a családot.

Csurgón, a Magyar kir. Állami Elemi Népiskolai Tanítóképző Intézetnél megszerezte az elemi népiskolai tanítói végzettségét 1923-ban, kitűnő eredménnyel (16/137-3/1923). Még ebben az évben, ugyanitt, egyházi ének-zene kántortanítói oklevelet szerzett (139-10/1923. június 30).

Szintén még az 1923-as évben az elemi népiskola tanítója lett Letenyén, és az egyház kántorja. Ettől az időtől fogva a tanításnak, a népoktatásnak élt. Élete végéig megszállottja volt annak, hogy a tanulóknak hogyan lehet az ismeretanyagokat a leghatásosabban megtanítani.

Letenyei lakosként ismerkedett meg későbbi édesanyjával, akinek édesapja, Papp Mihály, aki híres malomgép-konstruktőr volt, hengermalmot üzemeltetett. Apám minden szabadidejét a malomban töltötte, és megkedvelte a szakmát. Úgy, merő érdeklődésből, részmunkát és képzést vállalt, s molnár segédlevelet szerzett (Letenyei Járási Ipari testület 380/31. szeptember 20.)

1930-ban házasodtak meg édesanyjával (Papp Terézia, 1912–1984), de a tanulást nem hagyta abba. Még abban az évben szerezte meg a polgári iskolai tanári oklevelét, Szegeden, az Országos Polgári Iskolai Tanítóképzőnél (1139/1930. július 1.).

Küröny Jenő molnársegédi oklevele

Rendkívül tág volt az érdeklődési köre. A sportban is jeleskedett. Kosárlabdázott, s ebben a sportágban kosárlabda-edzői képesítést szerzett. Szeret-ágazó érdeklődési körét mi sem bizonyítja jobban, hogy a Magyar Földrajzi Társaság is a tagjai sorába fogadta (ld. Elismerő oklevél a M. F. T. –től.).

Katonai szolgálatát, mint póttartalékos határvasdász, 1935-ben kezdte meg, a Magyar Királyi 17/1. zászlóalj 2. századának kötelékében, Nagykanizsán. A katonai kiképzése ismételt behívóparancsok alapján, 11 alkalommal történt meg, melyek során mestertűzész besorolást ért el. Utolsó alakulatától, az M.K. 17/1. sz. zászlóaljtól, szakaszvezetői rangban szerelt le.

Élete végéig példás családi életet élt. Négy gyermeke született, Katalin (1930), Teréz (1934), Mária (1943) és Jenő (1946).

A szigora még ma is legenda, de a lány szíve is. A végsőig kitartott a tanítványai mellett, nem ismert pihenőt, elnézést, mentséget, kibúvót. Alapelve az volt, hogy tanulni kell, muszáj és kötelező. Minden eszközzel azon volt, hogy érthetőek legyenek a feladatok. Az volt az alapelve, hogy tanulásra alkalmatlan ember nincs, ha a tanára jó. S ezt a szigorú alapelve a kollégáitól is elvárta.

Szakterülete volt a matematika, fizika, és a minde a „Magyar Nyelv”! Olyan elemi erővel tudta az ismereteket továbbadni, hogy annak mérhető nyomai voltak a diákok versengéseiben országos szinten is, bármelyik iskolában tanított.

Értelemszerűen a közoktatást illetően minden balga felvetést – volt belőle bőven a háború utáni években –, elutasított, és nyíltan felvállalta a következményeit. Őszinte, egyenes és keménykötésű, ízig-vérig magyar ember volt. A családfői mivoltában is ugyanilyen. És éppen ezért lett sokszor sebezhető. Soha sem politizált, de életének alakulását mégis meghatározta a politika szálainak kusza szövevénye.

Legkisebb fiútestvére, József (vezérkarilag kötelezett, magyarosított nevén Kővágó József), ugyanis a Ludovika Akadémián [*Ludoviceum: katonai tiszt-képző főiskola – a szerk.*] tanult, katonatiszt lett, majd később Budapest főpolgármesterévé választották (1946). Ez politikailag megpecsételte a család életét. Az egypártrendszer kialakítása alatti időszakban folyó koncepciós perekben öccsét koholt vádakkal tartóztatták, elítélték. Édesapámat pedig a kommunista rendszer osztályidegenné minősítette, s ezután a családjuk élete átkozottul rögzös utakon döcögött.

Minden, oktatásban elért eredménye csak a rendkívüli kitartásának és szaktudásának volt köszönhető.

De a „csengőfrász” idején édesapám még azt is bátran felvállalta, hogy legkisebb öccsének egy háztízszakba csomagolva hazai ételeket vigyen a Fő utcai börtönbe, ahol ő halálbüntetés végrehajtását várta. Édesapám beadványokkal fordult a hatóságokhoz, kilincselte, személyi meghallgatásokat kért magas rangú állami vezetőktől, hogy az ítéletet változtassák meg. Végül sikerült annyit elérnie, hogy perújrafelvételi eljárásban az ítéletet életfogytiglan leöltendő börtönbüntetésre változtatták.

Kétszer láttam apámat sírni. Először, amikor édesanyja halálhírét meghallotta, másodszor, amikor erről az ítélethirdetésről értesült.

De vissza a múlthoz. Alsólendván tanított (1941–45), a polgári iskola igazgatója volt. Itt jelent meg Horváth Sándorral közösen kiadott „Alsólendva múltja és jelene” című könyvük (1942). Ekkor lett a Petőfi Társaság pártoló tagja is, amit a hagyatékában fellelt – általa mindig is óva őrzött – díszes beiktatási oklevél tanúsít (1943. március 4.).

Alsólendvai tablókép 1942-ből

A háborút követően megváltoztak a határok, és Alsólendvát ismét Jugoszláviához csatolták. Az erről szóló egyezményt olyan hirtelen hajtották végre, hogy több száz kiutasított család sorsában osztozva, a szó szoros értelmében mindent hátrahagyva menekülni kellett, három gyermekkel s egy szál bőrönddel a biztos halál elől.

Tapolcára került (1945. augusztus 5.), ahol az Állami Általános Fiúiskola igazgatója lett.

A korábban egyáltalán nem jó hírű iskolában első dolga az volt, hogy a fegyelmet megszilárdítsa. A tanári kar sem volt kivétel. Komoly követelmény-rendszere volt, és személyes példával bizonyította, hogy nincsen lehetetlen. Az iskolai tanulmányi eredmények olyan szintre kezdtek javulni, hogy több tantárgyban, az országos tanulmányi versenyeken a tapolcai diákok lettek a legjobbak.

De az akkori rendszer – mondván, hogy édesapám osztályidegen az öccse miatt –, egy ismert újságíró (majd később általam is ismert író, Fehér Klára) trükkös ténykedése folytán koholt vádakkal menesztette. Egyik napról a másikra el kellett hagynia családotól Tapolcát. Úgy nézett ki, hogy sohasem állhat többé katedrára.

Letenyére költözött a család, anyai nagyapám hengeralmánál kapott munkát. Tovább tanulta a molnár szakmát. Molnármesteri képesítést szerzett (183/1947. február 21.), később bérbe vette a hengeralmot. De a malmot ott kellett hagyni, mert államosították, és egy balatonfüredi bérházba költöztünk. Nagyszüleim házába, amelyet szintén államosítottak, de még nem tettek be idegen lakót. Ez volt az egyetlen kiút, hogy a család lakni tudjon valahol.

Molnármesteri oklevél 1947-ből

Munkát az oktatásban nem vállalhatott. Budapestre járt a Ganz-művek egyik fiókvállalatánál, a Kőbányai Épület Vasszerkezeti Vállalatnál dolgozott, mint vasmunkás (1950. szeptember 26. – 1951. december 31.). Hegesztői vizsgát tett. Fém-szerkezeteken dolgozott, főként az újjáépítésekhez szükséges vasszerkezeteket és szerszámgépeket gyártottak. Ott is fogékony volt az ismeretszerzés-

re, beiskolázást vállalt a 4. sz. Gépipari Technikum Szerszámgyártó Tagozatán, ahol részletszerkesztői bizonyítványt szerzett.

Hétvégeken járhatott csak haza. Emlékszem, mindig teli hátizsákkal érkezett, hozta a „madárlátást”.

Míg ő a hétvégi ingázás kényszerébe került, Balatonfüreden tanár hiány volt az iskolában. Miután alaposan utána érdeklődött a Párt, hogy milyen munkát produkál Budapesten, és a referencia jó volt, állást ajánlottak a balatonfüredi iskolánál. Édesapám és az egész család nagyon boldog volt, hogy újra együtt élhetünk. 1952 januárjától újra taníthatott a „Nagy” iskolában [az ötvenes években a volt polgári iskolát *nagynak*, a római katolikust *pirosnak*, a reformátust *fehér* iskolának nevezték – a szerk.].

Szigorú felügyelet alatt élt, nem lehetett igazgató. Az igazgatói tisztséget csak pártemberek tölthették be. De ő bárhová is került, azonnal életet vitt az iskolába. Szakköröket indított be, többek között a fotó, repülőgép- és hajó-modellező, valamint könyvkötő szakban, s minden lehetőséget megragadott, hogy az iskolának hasznára lehessen. Minden üzleti érzékét, amit a kényszerű szakmai gyakorlati során szerzett, bevetette az iskola érdekében. Nyaranként a szömörcelevelek gyűjtését és kezelését végezte az iskola padlásterében, amelyet börgyári felhasználásra adtak el. Csereüdültetéseket szervezett, diákszállót alakított ki nyaranta a tantermekből. Korrepetálásokat szervezett, és a dolgozók esti iskolájában is tanított. Elemében volt, végre azt tehette, amit szeretett. Oktatásban, nevelésben pedig kiváló volt, szerették, tisztelték a tanítványai. Ezekben az időkben még az egyetlen hobbjára, a horgászásra is tudott időt szakítani.

Horgász tróféával

Balatonfüredi iskolai csoportkép 1953-ból

Ez az idilli állapot egészen 1956 őszéig tartott, amikor váratlan események történtek az életében, a politika megint közbeszólt.

Az október 23-án kitört forradalom híre villámgyorsan eljutott Balatonfüredre. A következő tanítási nap összejött az iskolában a tanulók serege, de nem volt tanítás. A tanári karban zavar, fejetlenség uralkodott. Volt közülük, aki be sem jött, szó szerint, elbujdosott. „Lincs”-hangulat volt egész Balatonfüreden. Az iskola udvarán halomban gyűltek az orosz könyvek, és a zászlórúd alatti papírhegyet felgyújtotta egy felső tagozatos fiú.

Apám odarohant, valahonnan szerzett egy gerblyét – én is tanúja voltam –, és megpróbálta kimenteni a még nem égő könyveket. És közben kiabált a diákok tömegével. „Kik vagytok ti? Barbárok? Elégetitek más nép kultúráját? Ha nem akartok orosz uralmat, tanuljatok meg oroszul, hogy tárgyalni tudjatok velük! Zrínyi Miklós is ezért tanult meg törökül!”

Később, amikor kezdetét vette a terror, őt helyezték vád alá, miszerint aktívan közreműködött az orosz könyvek elégetésében. Feljelentője éppen az a felettese volt, akit édesapám sokáig a mi lakásunkban bújtatott, hogy megvédje a lincseléstől. Mert az az ember, kétnapos embertelen körülmények közötti menekülés, bujkálás után, végső elkeseredésében hozzá menekült, tudván, hogy az egyedüli hely a mi lakásunk, ahol biztosan nem keresik. Akkor már a nemzetőrség is, de a polgári lakosság is hajtóvadászatot indított, hogy kézre kerít-

sék. Sorra tartották a házkutatásokat, de hozzánk nem jöttek be, csak az utcáról kérdezték apámat, látta-e.

Eközben rengetegen hagyták el Balatonfüredet. A disszidálások spontán szervezéssel történtek. Nekünk is felajánlottak egy lehetőséget, tudtuk, mikor áll meg előttünk a ponyvás teherautó, amely Ausztriába megy. Édesanyám össze is pakolta az útitáskáinkat.

De apám hangját még ma is hallom. Amikor a szomszédunk, Szlávik Laci bácsiék már családostól felszálltak, apámat sürgette, hogy muszáj indulni, siessünk. Édesapám pedig azt válaszolta, hogy „Laci, mi nem megyünk. Mert Vörösmarty egyértelműen megírta, hogy „Itt élned s halnod kell!” Aztán, színtiszta lelkiismerettel visszament a házba, s begyűjtött az egy napig már hidegen hagyott cserépkályhába.

Elmondta nekünk, nagyon is jól tudja, hogy zaklatások sorozatát kell majd kiállnia, de nekünk itt van a hazánk, fel kell vállalni a nehézségeket.

Így is volt. Rendőrségi kihallgatásokra vitték el, azt a személyt keresték, aki a gyufát meggyújtotta a tankönyvégetéskor. Ezt rábizonyítani nem tudták, mert a kihallgatott diákok egyértelműen megnevezték a tettet, de az történetesen egy párttisztviselő fia volt. Kellett tehát egy bűnbakot találniuk, aki beismerő vallomást tesz, és pártvonalon a történet tiszta marad. A beismerő vallomást nem tudták kicsikarni belőle, de még a fiút sem nevezte meg. Az osztályfőnöke, tanítványa volt, nem árulta el.

Apámnak mindennapos zaklatásban volt része a továbbiakban is. Tanítani engedték, de késő dél után mindig kihallgatásra vitték a rendőrségre, ahonnan a szó szoros értelmében összetörtén érkezett haza. Mivel nem tudtak mit kezdeni vele, ezért a végleges internálása mellett döntött a hatalom, de elhurcolására csupán egy vak véletlennek köszönhetően nem került sor.

Egyetlenegy jó hír érte ebben az időszakban, hogy József testvére hat és fél év rabság után kiszabadult, és nyugatra emigrált.

A sors fintora az volt, hogy amikor a régi rendőrség épületében [*Az épület jelenleg – átalakítása és modernizálása után – az OTP Bank balatonfüredi fiókjaként szolgál. – a szerk.*], a Petőfi Sándor utcában, ahol korábban többször is brutálisan összeverték a vállaltak során, felső tagozatos iskola indult be, és igazgatóhelyettes lett. Igazgatói irodának éppen azt a helyiséget rendezték be, amelyben a vállaltakai folytak.

Apám nem foglalkozott a múlttal. Mint mindenhol másutt, ahová a sors vezérelte, keményen felporgette az iskola életét, szakkörökkel, ingyenes korrepetálásokkal, nyári táborokkal, kulturális rendezvényekkel.

Nem tudott haragudni senkire, mindenkinek megbocsátott. Még annak a rendőrnek is, aki őt parancsra bántalmazta. Emberi nagyságát mi sem bizonyítja jobban, hogy még utána is felvállalta a korrepetálását.

Nyáron sem volt tétlen, amikor igazán megtehetné volna, hogy pihenjen. Elvállalta a Kiserdőben lévő szabadtéri színpad rendezvényeinek szervezését,

lebonyolítását, hogy a család megélhetését biztosítsa. Mellette ellátta a népművelési ügyvezetői feladatokat is.

Nyugdíjazása után is vállalt iskolai munkákat, mindig ott folytatta, ahol abbahagyhatta volna. Az iskola, az oktatás volt a mindene. Nem tudott gyerekzsivaj nélkül élni, szót értett a legkomiszabb srácokkal is. Mindig készült a feladatra, odahaza is. Matematikai, fizikai és kémiai feladatokat oldott rendszeresen, hogy formában tartsa az ismereteit. Állandóan foglalkozott valamivel, sohasem volt tétlen. Vázolt, skiccelt, és rengeteget olvasott. Magántanítványai is voltak, otthon is korrepetált.

Az ágya mellett, az éjjeliszekrényén állandóan három könyv volt kitéve, amelyeket szüntelenül forgatott. Arany Jánostól a Toldi, a Magyar Alkotmány és a Biblia. Ezekben böngészett mindig, elalvás előtt.

A dolgozók iskolájában is tanított, a tanítási órák mindig estére estek. Jóformán alig tudta kipihenni magát. Amikor végleg megtehetné volna, hogy visszavonuljon – pedig már ő is így döntött –, baleset érte, éppen az utolsó munkanapjából hazafelé jövet. Csonttöréssel szenvedett sokáig. Aztán sorban jött a többi baj, gyomorvérzés, kétszeri operáció, és a másodikat nem élte túl. 68 éves korában hunyt el a veszprémi kórházban, 1973. július 26-án. A Bajcsy-Zsilinszky utcai katolikus temetőben helyezték végső nyugalomra.

A világon nincsen olyan földrész, ahová ne szórártak volna szét a tanítványai. Temetésére távoli országokból is eljöttek, hogy végső búcsút vegyenek tőle.

A telepi iskolában, az 1965-ben végzett 8/b osztállyal

A szövegközi illusztrációk eredetijei – az utolsó kettő kivételével – a Küronya család tulajdonában vannak. A 20. oldalon látható iskolai csoportkép eredetije a Városi Helytörténeti Gyűjtemény tulajdona, ifj. Küronya Jenő ajándéka. A 21. oldalon látható iskolai csoportkép eredetije (vagy másolata) a Városi Helytörténeti Gyűjtemény tulajdona, Pécsi Tiborné ajándéka.

KELLEI GYÖRGY

ÜZENETEK ODAÁTRÓL

KONDOR ILONA ÉS MATYIKÓ SEBESTYÉN JÓZSEF

Különös, már-már kabaréjelenetbe illő körülmények között ismerkedtem meg a költőnővel. Kondor Ilona (1939–2015) az idő tájt a balatonfüredi szívkorházban dolgozott szakasszisztensként, és már javában jelentek meg versei. Költői pályára Lipták Gábor író állította a Veszprém megyei Naplóban, de az igazi mentora Fodor András Kossuth-díjas költő lett.

Lipták szívesen fogadta a pályakezdő irodalmárokat, Petőfi Sándor utcai házában gyakran felkerestük. Kondor Ilonával is nála találkoztam első alkalommal. Verseit már olvastam a Naplóban, és kíváncsi lettem írójukra. Gabus bácsi egy kora őszi, hétköznapi délutánra invitált: „Gyere, a Kondor Ilona is itt lesz.” S még hozzátette, hogy fiatal, rendkívül csinos nő. Az író nagy hódolója volt a szép hölgyeknek, mohón gusztálta őket.

Öt óra körül érkeztem Liptákékhoz. A hallban egy negyven körüli nő ücsörgött. Köszöntem, leültem és vártam, hogy beléphessek az író dolgozószobájába. S persze felkészültem Kondor Ilona érkezésére is. Lipták leírása alapján egy percig sem gondoltam, hogy a várakozó vendég azonos lenne a költőnővel. Ilona kedves, átlagos kinézetű hölgy volt, de nem pezsdítette fel a vérem. Kis idő elteltével szoba elegyedtünk. Mondtam, hogy novellákat írok, egy-két újság és folyóirat már közölte őket. De most azért vagyok itt, hogy Kondor Ilonával találkozzam, mert tetszenek a költeményei. A hölgy ekkor felállt, megigazította a haját, aztán a kezét nyújtotta: „Kondor Ilona vagyok.” Rögtön átvillant az agyamon, hogy az öreg Lipták átvert, elhúzta előttem a mézesmadzagot. Kajánul vigorgott rám, amikor köszöntöttük.

Ettől a naptól kezdve hosszan tartó irodalmi barátság alakult ki közöttünk. Ilona a férje halála után édesanyjával a Füred áruház melletti társasházba költözött. Gyakran meglátogattam őket. Karácsonykor valóságos kiállítás rendeztek a nekik küldött ünnepi képeslapokból. Szombathelyi emlékek (Ilona szülővárosa) elevenedtek meg, és persze kötelezően meghallgattam új verseit. Termékeny volt, néha több verset is írt egy nap alatt. A költők általában „tolakodóak”, előszeretettel olvassák fel munkáikat, ezért olykor viszolygást keltenek bennem. Ilonánál azonban soha nem éreztem, hogy rám tukmálná a költeményeit. Életében tizenegy kötete jelent meg, és azt hiszem, mindegyikről hírt

adtam, illetve recenziót írtam, amelyek a köteteimbe is bekerültek. Három füredi antológiában is szerepelt: *Hajnali szél* (1986), *Hullámok vándorai* (1996), *Aranyszárnyak* (2006).

Ilona 1994-ben a *Füred kétkeszes* című versével elnyerte a Salvatore Quasimodo költőverseny különdíját. Később a költeményt az 1998-ban kiadott *Vágtáznak az idő lovai* című kötetében nekem ajánlotta. 2008-ban látott napvilágot utolsó könyve *Requiem* címmel, amelyben 1976-tól összegyűjtötte munkásságának legjavát.

Már jóval korábban, édesanyja halála után a fővárosba költözött, egy budai katolikus szeretetotthonban élt. Sorra megküldte dedikált köteteit, s emellett képeslapokon és telefonon tartottuk a kapcsolatot. Ha késő este 10 és 11 óra között megcsörrent a vezetékes telefonunk, sejtettem, hogy Ilona keres, és beszámol közelmúltbeli dolgairól. 2011-ben találkoztam vele utoljára Budapesten; eljött a Rátkai Klubba, ahol a Bejárat a pokolba című regényemet mutatták be. Ekkoriban – úgy tudom – már nem járt le nyaranta Balatonfüredre, társasnyaralói lakrészét eladta.

Munkássága maradandó, noha a baráti méltatásokon túl hivatalos elismerést soha nem kapott. Nem tartozott irodalmi kompániákba, nem bratyzított a mindenkori hatalom képviselőivel, nem ku-

nyerált magának díjakat. Hitét és kereszténységét nyíltan vallotta és vállalta műveiben, semmi sem tántoríthatta el humanista szellemiségétől. Lírai sóhajai szárnyalnak és szembenéznek az enyészettel, amely átszövi egész életünket. Nem szabadulhatunk meg az elmúlás gondolatától, nem térhetünk ki a végzetünk elől. Lírája különös álmvilág, visszavisszatérő motívumai pedig – a virág, a kereszt, a kő – a búcsúba, az elmúlásba, a hitbe, a reménybe és a szeretetbe ágyazódnak.

Most, hogy rá emlékeztem, átlapoztam köteteit és a róla szóló értékeléseket. Fodor András rendkívüli jelenségnek tartotta a költészetét: „Kondor Ilona sorait valami belső lendület, látomásos izzás hatja át... A hang természetessége, a nyelv magnetikus ereje és életmelegsége jellemzi a költeményeket... Egy dunántúli Emily Dickinson! – mondhatnám rá hatás kereső hangsúllyal, de tán többet jelzek róla szerényebb eligazítással így: költő az igazi lírikus fajtából. Legjobb hazai elődeihez méltó.” *Kaiser László* költő, író, könyveinek egyik kiadója írta róla: „A versekben és a versekért élő, tehát született költő Kondor Ilona is, a mindennapokban ’tonnányi nehéz rakományt’ hordozni képes ember is teszi a dolgát: mert csak így van remény, hogy ’betetőz látatlan igaz’.”

Az utóbbi egy-két évben ritkultak, majd elmaradtak az esti telefonok. Idén tavasszal egyszer csak rádöbbsenem, hogy régen hallottam a hangját. Lelki ismeret-furdalás tört rám, több alkalommal hívtam

telefonon, de a készüléket senki sem vette fel, szavak nélkül kicsengett a végtelenbe. Hirtelen a Füred kézkezes sorai tolultak fel bennem: „*Főnt a fényben / minden van. / A vitorlások, a víz, az ég. / Távolban hegyek, házak / elérhetetlen messzeség. / Törvény-szerű szükség, / hogy mindennek vége.*”

* * *

Gyerekkori üzleteléssel kezdődött a barátságunk Siófokon. *Matyikó Sebestyén József* (1951–2014) a Budapest – Nagykanizsa vasútvonal és a régi 70-es balatoni főút déli oldalán lakott, én pedig a Balaton felőli fenyvesben. A két ház alig háromszáz méterre volt egymástól. A vasút és a főút között akkoriban bokros, zezzugos „préri” terült el, homokos tisztásai állandó játszótérre lett a környéken élő gyerekeknek, így kettőnknek is. Fejeltünk, íjászversenyeket tartottunk, és a bunyók, veszekedések sem maradtak ki a mindennapokból. Jóskaival azonban nem lehetett civakodni, ő rendre kimaradt a balhékból. Ahogy kamaszodtunk, ifjúsági könyveket cserélgettünk, és olvasás után megvitattuk élményeinket, benyomásainkat. Nekem egyik napról a másikra felduzzadt az otthoni „könyvtáram”, egy fürdőtelepi szomszéd házaspár ugyanis disszidált, és könyveik egy részét a szüleimnek ajándékozták. Ezek között számos gyerekeknek szóló művet találtam. Legjobban a színes, romantikus borítója miatt *Relkovics Néda* *Miről susog a pilisi erdő* című könyve tetszett. A Szent István Társulat 1943-ban adta ki Budapesten. Amikor legközelebbi találkozónkra magammal vittem a kiadványt, Matyikó Jóska azonnal „ráharapott” és kérte, hogy adjam neki örökbe. „Mit adsz cserébe? – kérdeztem gonoszul. Könyvet nem fogadok el, abból van elég, alig tudom elrakni őket.” „Kapsz egy forgótáras pisztolyt” – hangzott a tétova válasz. „A prérin, a bokrok alatt egy odúban találtam nem olyan régen.” Az üzletet megkötöttük. (A revolverre hamarosan lecsapott a közelünkben lakó rendőr, mert elkotyogtam neki a titkomat. Jó egy évtizeddel később öngyilkos lett, állítólag nem a szolgálati, hanem az elcsaklizott pisztollyal lötte föbe magát.)

A költő, etnográfus és múzeumigazgató kétlaki szellemi életet élt; Siófok és Somogy megye, valamint Balatonfüred kultúrtörténetének szentelte tudományos munkásságát. Fáradhatatlanul kutatott. Felsőfokú tanulmányokat folytatott Kaposváron, Szombathelyen és a debreceni egyetemen. Három diplomával és számos kitüntetéssel, díjjal (szinte habzsolta ezeket) 22 éven át igazgatta a siófoki Kálmán Imre Múzeumot, ám amikor betegeskedni kezdett, felállították székéből és nyugdíjazták.

Emlékezetes órákat töltöttem múzeumi irodájában. Értékes, páratlan relikviák vették körül: festmények, grafikák, kispasztikák, dedikált könyvek garmadája, neves szerzők kéziratai, vendégkönyvek, magnókazettákra rögzített interjúk, emlékezések, folklórszövegek, apokrif imák, búcsúénekek. Gyűjteményével a múzeum állományát gyarapította. A polcokon ott sorakoztak saját könyvei is, és azok a kiadványok, amelyekben társ szerzőként jegyezték. Jóska nemcsak a Kálmán Imre-kultuszért fáradozott, hanem figyelemmel kísérte a hazai művészeti életet is. A múzeum emeleti termeiben tárlatokat rendezett, a legkiválóbb magyar képzőművészek alkotásait láthatta a közönség; megýénkből például *Udvardi Erzsébet*, *Vágfalvi Ottó*, *Veszeli Lajos* műveit. Irodalmi és zenei délutánoknak is helyet szorított a programokban.

Matyikó Jóska nemcsak poétaként teremtett értéket a balatoni régióban, hanem tudományos igényű helytörténészként a tó és környéke kulturális múltját, művészeti jelenét is ápolta, feldolgozta. Az északi és a déli megye szellemi szimbiózisának jelenkori serkentője volt, miközben közösséget vállalt elődeivel és kortársaival. 2008-ban elsőként kapta meg a Balatonfüred Városért Közalapítvány Kulturális Nagýkövete díjat, 2012-ben pedig Veszprém megye Pro Comitatu kitüntetésében részesítették. *Gubicza Ferenc* kuratóriumi elnök és sorozatszerkesztő ösztönzésére olyan műveket hagyott öröklül a városra, mint az *Oh Füred, drága Helikon* (Balatonfüred a magyar irodalomban) első és második köte-

tét. Kismonográfiát szerkesztett *Zákonyi Ferencről* és *Keresztury Dezsőről*, s rendszeresen publikált a *Tempevölgy* folyóiratban. Tavaly nyáron még megérte harmadik, *Vasra vert fohász* című verseskötetének megjelenését: „*Gyanútlanul a mennyországban, / ebben a vasra vert szélfűtta hazában, / üveges szemekkel szántani-vetni / születni, élni, halni. Menni.*” Első versgyűjteményét *Nádasok zsoltára* címmel 1995-ben adták ki; 18 év múlva követte a második, a *Takarónk a csillagos ég*. Mindhárom kötetét rokona, a világhírű *Varga Imre* szobrászművész illusztrálta. Jóska tehát hosszú időn át nem versekben, hanem más műfajokban kereste az igazságot, a megfoghatatlan létezés értelmét.

2014. július 25-én lezárult egy életmű és egy bensőséges barátság. Augusztus 7-én a barátok és a balatonfürediek nevében búcsúztam el tőle a síófoki temetőben. Az *Árvalányhajszálak* című versében közös gyerekkorunkat örököltette meg. Az alábbi versszak végig ott zümögött a fülemben: „...*körülölél a fenyves és nyaralók / a szomszédok mind pestiek – / körötte a süllyedő időben. / Itt lehetett győzni Cooper Vadölő / Bőrharisnya... lehetél indián a prérin és kalóz is / elmerülve balzsamozott ez a senki földje / odébb ócskavasak merednek s égő évek / vágyak hübrisze múltunkat együtt olvasom / miként az öregek a messzi réten...*” Amikor annak idején telefonált, hogy átfussuk közös dolgainkat, mindig így köszönt el: Szia, Gyuri, majd jelentkezem. Most már hallgat, olykor csendesen sír a telefonom.

MATYIKÓ SEBESTYÉN JÓZSEF

Takarónk a csillagos ég

– Versek és apokrif imák –

Kellei Gyuri-nak
ségi baráti szeretettel
és halális tisztelettel

Síófok, 2013. augusztus 11. Jóska

HUNGAROVOX
KIADÓ
Budapest, 2013

MATYIKÓ SEBESTYÉN JÓZSEF

Vasra vert fohász

Versek – Varga Imre rajzaival

Kellei Gyuri-nak
ségi baráti szeretettel
és halális tisztelettel

Síófok, 2014. július 29. Jóska

HUNGAROVOX
KIADÓ
Hungarovox Kiadó
Budapest, 2014

TÓTH-BENCZE TAMÁS

A 2015. ÉV HARMADIK NEGYEDÉVÉNEK KIEMELT ÉVFORDULÓI

július

1990. július 1. **25 éve**
Megtartották a Széchenyi István Cserkészcsapat ünnepélyes fogadalomtételét. 1990 januárjában alakult meg. Létrehozásának kezdeményezője Nagy Zoltán tanár volt. A foglalkozásokon, továbbá a táborozásokon igyekezett keresztény értékeket átadni. Nagyobb ünnepeken, rendezvényeken is részt vettek. A csapat időközben megszűnt.

1840. július 6. **175 éve**
Született Dákán [Veszprém megye] Halbik Ciprián Gáspár. 1894-től tihanyi apát volt. Balatonfüreden hunyt el 1927. március 28-án. [Bővebben: *Balatonfüredi életrajzi lexikon*. 86. p.]

2005. július 6.–augusztus 20. **10 éve**
Füredi Színházi Estéket rendeztek.

2010. július 6. **5 éve**
Megkezdtek a óvárosi posta melletti mélygarázs építését, a Zeneiskola és a katolikus (piros) iskola felújítását. 2012 áprilisában fejezték be, a 75 férőhelyes mélygarázs feletti épületegyüttesben üzlethelyiségeket, lakásokat alakítottak ki.

2005. július 7. **10 éve**
Robert Huber Nobel-díjas német kémikus emlékfát ültetett a sétányon. [Bővebben: *Pótlás a „Balatonfüred emlékjelei” című könyvhöz*. 1. = *Füredi História*. 2006 / 1. sz., 18. p.]

2010. július 9. **5 éve**
A füredi református temetőben a történelmi egyházak képviselői közreműködésével felavatták az 1950-es években meghurcolt és kisemmizett balatonfüredi gazdák és családtagjaik tiszteletére felállított tölgyfa kopjafát. Az emlékjelet Róka Lajos fafaragó készítette.

2005. július 14. **10 éve**
A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok XII. Országos Konferenciájának 2. napját Füreden tartották meg.

2005. július 16.–augusztus 27. **10 éve**
Megtartották az I. FüredFest rendezvényeit a Panon Várszínház szervezésében.

2010. július 16. **5 éve**
Ünnepélyesen felavatták a felújított Kisfaludy strandot, és megnyitották a vadonatúj strandkönyvtárat.

2005. július 20. **10 éve**
Lerakták az aquapark (ma: Annagora Aquapark) alapkövét. Még az 1990-es második felében született az ötlete, de 1997 októberében a füredi önkormányzat még elutasította a benruházás engedélyezését. A létesítményt 2006 júniusában adták át. Végleges, mai formáját 2009-ben nyerte el. Ekkor az ország első komplex nyári szórakoztató, wellness, és bevásárló központjaként nyílt meg itt, Sundance Park néven.

2005. július 22. **10 éve**
Felavatták a Villa Alba apartman-házat (Deák Ferenc u. 23.).

1890. július 24–25. **125 éve**
Rendezték meg Balatonfüreden az első országos teniszeversenyt, a Stefánia Yacht Egylet szervezésében. Széchenyi István unokája, gróf Széchenyi Alice lett a győztes. Az első díj egy arany mellű volt, amely egy teniszütőt formázott, rajta egy igazgyöngy labdával. A versenyeredményeket néhány év múlva, egy óvának helyt adva, törölték. [Bővebben: *Lapok a balatonfüredi teniszezés történetéből*. = *Füredi História*. 2013 / 3. szám, 3–17. p.]

1890. július 26. **125 éve**
Született Tótvázsonyban Kőpataki (Steinbach) Antal. Szarajevóban – a trónörökös kabinetirodájánál szolgált ordonáncként – ott volt a Ferenc Ferdinánd elleni merényletnél. Részt vett az I. világháborúban, a II. világháború alatt családjával Balatonfüreden telepedtek le. 1950 és 1954 között – megszakítással – ő volt Balatonfüred első tanácselnöke. 1975. szeptember 4-én hunyt el Balatonfüreden. A Bajcsy-Zsilinszky utcai református temetőben nyugszik. [Bővebben: *Balatonfüredi életrajzi lexikon*. 123–124. p.]

1865. július 27. **150 éve**
Deák Ferenc Füredre érkezett, **29-én** jelenlétében felavatták a róla elnevezett sétányt, amely 1957 óta Tagore nevét viseli. [Bővebben: *Deák Ferenc és Balatonfüred*. = *Füredi História*. 2003/2. szám, 2–6. p.]

2005. július 28–30. **10 éve**
Első ízben rendezték meg Balatonfüreden a Balatoni Hal- és Borünnepet. 2003-ban tartották meg először – Csopakon.

2010. július 31. 5 éve
Befejeződött a Balatonfüred-Csopak Tája Szövetség végelszámolási eljárása.

1990. július 25 éve
Forrásfoglalást tartottak a Koloska-völgyben, a csárda közelében.

augusztus

2010. augusztus 4–8. 5 éve
A Magyarországon megrendezett 2010-es Úszó Európa-bajnokság (augusztus 4–15.) hosszútávú (5, 10 és 25 kilométeres) nyíltvízi szárait a Marina Szálló előtt kijelölt pályán bonyolították le.

2005. augusztus 6–8. 10 éve
A geológus professzorok találkozóját tartották Füreden.

1890. augusztus 7. 125 éve
Született Hisnyóvízen [Gömör vármegye, ma: Chyžné, Szlovákia] Fabinyi Tihamér politikus. A balatonfüredi községi vízvezeték kiépítésében nyújtott támogatásáért 1934. augusztus 16-án a község képviselő-testülete díszközgyűlés keretében választotta meg Balatonfüred díszpolgárává. A díszpolgári oklevelet 1937. szeptember 8-án vette át. Az Amerikai Egyesült Államokban, Bostonban hunyt el 1953. június 11-én. [Bővebben: Balatonfüredi életrajzi lexikon. 66–67. p.]

1790. augusztus 8. 225 éve

Született Szödemeteren [Szatmár megye, ma: Săuca, Románia] Kölcsey Ferenc, a Himnusz költője. Sohasem járt Balatonfüreden, de az iránta való tiszteletből szobrát (Borbás Tibor alkotása) 1995-ben avatták a Zeneiskola melletti parkban (a volt szovjet hősi emlékmű helyén). Balatonfüreden utca viseli nevét.

2005. augusztus 18. 10 éve
A PROBIO Rt. (a korábbi városüzemeltetési vállalat) zártkörű részvénytársasággá alakult.

1940. augusztus 25. 75 éve
Autóbalesetben Füreden elhunyt Pethő Sándor, a „Magyar Nemzet” alapítója. Pásztoriban [Sopron (ma: Győr–Moson–Sopron) megye] született 1885. március 1-jén. 1940 augusztusában a szanatóriumban pihent. Sírja Budapesten, a Kerepesi úti temetőben található. [Bővebben: Balatonfüredi életrajzi lexikon. 174–175. p.]

1940. augusztus 31. – szeptember 8. 75 éve
Megrendezték a 6. Nemzetközi Balatoni Sporthetet. A megnyitóját Siófokon tartották. A sporthét rendezvényei közül Balatonfüred – az ekkor (szeptember 1.–8.) tartott „Balatoni Borhét” mellett – többnek otthont adott: így a Budapest–Balatonfüred kismotorkerékpárversenynek; a Füred és Tihany közötti báró Wesselényi Miklós úszó emlékversenynek. A 200 km-es „Tour de Balaton” kerékpárverseny befutója a fürdőtelepi kápolnánál volt. A győzteseket a füredi Gyógytérten Álgya-Pap Sándor nyugalmazott altábornagy köszöntötte. A Balatoni Szövetség és a Balatonfüredi Gazdakör által megrendezett borhetet Lukács Béla földművelésügyi államtitkár nyitotta meg. A Szent Benedek Rend által rendelkezésre bocsátott területen 20 borsátrat állítottak fel.

1990. augusztus 25 éve
Az egykori Magyar Tenger vendéglő átépítése után újra kinyitott. Új neve Arany Korona Étterem lett (Kossuth Lajos utca 11.).

1990. augusztus 25 éve
Befejezték a Koloska csárda felújítását.

1990. augusztus 25 éve
Felavatták a felújított Kossuth-forrást és Tagore sétányt.

2010. augusztus 5 éve
A Napló által 12. alkalommal meghirdetett „Legkedveltebb nyaralóhely” versenyt Balatonfüred nyerte.

szeptember

1915. szeptember 3. 100 éve
Balatonfüreden meghalt Vaszary Kolos bíboros, esztergomi érsek, történétíró. Keszthelyen született 1832. február 12-én. Esztergomi tanárként járt először Balatonfüreden. Pannonhalmi főapátként sokat tett a fürdőért, segített a település európai fürdőhellyé válásában. 1898-ban Balatonfüred község díszpolgárává választotta. 1913-ban lemondott vezető egyházi tisztségeiről, a füredi nyaralójába vonult vissza. Az épület 2010 májusától – helyreállítását és felújítását követően – kiállítóhelyként (Vaszary Villa) működik. [Bővebben: Balatonfüredi életrajzi lexikon. 233–234. p.]

2010. szeptember 6. 5 éve
Szegeden meghalt Márkus Dezsőné Jaksa Mária pénztáros. 1930. július 5-én született Csongrádon. Az általános iskolát Balatonfüreden végezte.

te. A MAHART balatonfüredi kirendeltségénél, a füredi hajóállomás pénztárosaként dolgozott. Pár évig állomásfőnök is volt, s mint ilyen, hajóskapitányi rangot kapott. A Bajcsy-Zsilinszky utcai köztemetőben nyugszik. [Bővebben: *Balatonfüredi életrajzi lexikon*. 143–144. p.]

2005. szeptember 10. 10 éve
Giuseppe Bonaviri olasz költő emlékfát ültetett az olasz ligetben a Quasimodo költői verseny díjkiosztója keretében. [Bővebben: *Pótlás a „Balatonfüred emlékjelei” című könyvhöz*. 1. = *Füredi História*. 2006 / 1. sz., 18. p.]

2010. szeptember 14. 5 éve
Zalaegerszegen elhunyt Tolnay Kálmán László vitorlázó, hajótervező. Balatonfüreden született 1924. november 28-án. 1952–1984-ig Balatonfüreden a hajógyárban vitorlás hajók tervezője volt. 1947 és 1953 között a füzői sportegyesületekben, 1954–1969-ig a Balatonfüredi Vasasban versenyzett. Az 1943–1969 közötti időben – három hajóosztályban – 12 magyar bajnoki címet szerzett, és többször volt dobogón. 1960-ban a római olimpián a magyar válogatott tagjaként, finn dingi hajóval versenyzett. 2002-ben Balatonfüred Sportjáért Díj kitüntetésben részesült. A balatonfüredi Bajcsy-Zsilinszky utcai köztemetőben nyugszik. [Bővebben: *Balatonfüredi életrajzi lexikon*. 219–220. p.]

1965. szeptember 15. 50 éve
Börzsei János váltotta fel Gubicza Antalt a füredi római katolikus plébánia élén. 1983-ig, haláláig irányította az egyházközséget.

1940. szeptember 18. 75 éve
Nemespécseyen [ma: Pécsely, Veszprém megye] meghalt dr. Loessl [eredetileg Loeszl] Lajos Antal orvos. 1892. január 9-én született Kisteleken [Csongrád megye]. 1922-ben szerzett orvosi diplomát a Pázmány Péter Tudományegyetemen. Még ebben az évben magánorvosnak Balatonfüredre jött, 1933 decemberében körorvosnak választották a nyugalomba vonult Halász István helyett. Balatonakaliban helyezték végső nyugalomra.

1865. szeptember 22. 150 éve
Született Potyondon [Sopron (ma: Győr–Moson–Sopron) megye] dr. Halász István. 1909-től volt Füreden körorvos. 1933-ban vonult vissza. Mórton hunyt el, 1949. január 3-án. Nyugvóhelye nem ismert. [Bővebben: *Balatonfüredi életrajzi lexikon*. 86. p.]

2005. szeptember 25. 10 éve
A Köztársaság úti lakótelepen (a 11. sz. épület előtt) felavatták Lugossy László „Kezdet” elnevezésű térplasztikáját.

2010. szeptember 25. 5 éve
A Köztársasági úti lakótelep 30 éves jubileumi rendezvényei keretében felavatták a város első köztéri óráját, és 12 új fát ültettek el a lakótelepen.

2010. szeptember 27. 5 éve
Az Eötvös Loránd Általános Iskolában, a 25 éves jubileumi rendezvények keretében felavattak egy emlékfalat, ahol az egykori pedagógusok fotói láthatók.

1990. szeptember 28. 25 éve
Felavatták Györök György emléktábláját a mai Zeneiskola falán. 1861–1863 között ő szerkesztette és adta ki az első füredi újságot, a „Balaton-Füredi Napló”-t. A táblát azóta eltávolították. Újbóli elhelyezését a szívkörháznál tervezik.

2010. szeptember 28. 5 éve
Átadták a 14 kamerából kiépített új térfigyelő rendszert. A vasútállomáson már korábban is működő 8 kamera közül hatot kapcsoltak be az új hálózatra.

2010. szeptember 30. 5 éve
A Városi Helytörténeti Gyűjtemény és Kiállítóhely új rendezvénysorozatát indított „Füredi arcélek” címmel, amelynek célja az volt, hogy bemutassa azokat a füredi személyiségeket, akik meghatározták a város arculatát. Az első vendég Rosta Sándor volt, aki több mint fél évszázadig azon dolgozott, hogy a Balaton, ezen belül Balatonfüred idegenforgalma fellendüljön. A program megrendezése 2012-ben abbamaradt, a rendezvényt a Városi Könyvtár vette át és viszi tovább, „Köztünk élnek” elnevezéssel.

1965 őszen 50 éve
Vízisi szakosztály alakult a hajógyárban. 1976-ban megszűnt.

1990. szeptember 25 éve
Megkezdte működését a városi kábeltelevízió hálózat.

2010. szeptember 5 éve
Megkezdtek a Kéki utcai új szociális ellátó központ építését. Létesítését 2009 novemberében határozta el a füredi önkormányzat. 2011 novemberében adták át a 260 millió Ft-ból kialakított intézményt.

TÓTH-BENCZE TAMÁS

PÓTLÁS A „BALATONFÜRED EMLÉKJELEI” CÍMŰ KÖNYVHÖZ

Helye: Tagore sétány, a Balaton étterem mellett.

Felirata: „Huszka Jenő / 1875 – 1960”

Anyaga: bronz.

Alkotó: Mészáros Dezső.

Huszka Jenő (Szeged, 1875. április 24. – Budapest, 1960. február 2.) zeneszerző eredetileg mészaköböl készült mellszobrát Balatonfüreden 1968-ban, a kedvelt pihenőhelyén, a Tagore sétányon avatták fel. Az 1990-es évek elején megrongálták, helyette 1995-ben annak bronz másolatát helyezték el a talapzaton. 2015 áprilisában került jelenlegi helyére, újraavató nem volt. A régi helyén a Pethő Sándor előtt tisztelgő emlékművet állították fel. [Bővebben: Balatonfüredi életrajzi lexikon. 98–99. p.]

Helye: Tagore sétány, a Huszka Jenő szobor korábbi helyén.

Felirata: [az újság talapzatán] „Állította Balatonfüred Város / Önkormányzata 2015”

Anyaga: süttői mészkő.

Alkotó: Majoros István.

Felavatva: 2015. június 28.

Avató: Jókai Anna Kossuth- és József Attila díjas író- és költőnő, a Nemzet Művésze.

A szoboreggyüttes Pethő Sándor (Budapest, 1885. március 1. – Balatonfüred, 1940. augusztus 25.) publicista, történésznek állít emléket, aki 1940 augusztusában az Erzsébet szanatóriumban (a mai szívkórházban) pihent, közlekedési balesetben halt meg a fürdőhelyen. [Bővebben: Balatonfüredi életrajzi lexikon. 174–175. p.]

A szoborkompozíciót 2015. május 29-én állították fel a sétányon. Majoros István még 2010-ben terjesztette a füredi városvezetés elé az emlékmű tervét, amit a képviselő testület 2011-ben elfogadott, és döntöttek az emlékjel felállításáról is. Eredetileg 2014 tavaszán tervezték a felállítását, de amikor kiderült, hogy Huszka Jenő szobrának helyén akarják felállítani, a tiltakozások miatt ezt átmenetileg elhalasztották. A szoborkompozíció egyik darabja a Pethő Sándort ábrázoló álló ballonkabátos alak, a másik a Magyar Nemzet címlapját formázza, az üres lapon keresztben az alábbi felirat: „Pethő Sándor lapja a Magyar Nemzet / küzd hogy Magyarország magyar ország maradjon”. A harmadik, kiegészítő elem: egy kőpad. Az emlékmű költségeit Balatonfüred és a Magyar Nemzet fele-fele arányban vállalta.

75 ÉVE ÍRTA A „BALATONFÜRED” CÍMŰ ÚJSÁG

1940. július 6., 3. oldal:

Változások a bencés rend konventjében. A pannonthalmi főapát rendelkezése szerint augusztus 1-jével a tihanyi apátságához kerül Meszlényi Lambert a balatonfüredi gyógyfürdő kormányzójának, dr. Macher Emánuel balatonfüredi fürdőlelkésznek, Schaller Mátyás h. főnökkormányzónak és a szanatórium igazgatójának.

1940. július 20., 3. oldal:

Kékszalag verseny. A Hungária Yacht Club 1940. évi július 21-én rendezi versenyét a „Balaton kékszalagjáért”. A verseny legmagasabb fővédnöke nagybányai vitéz Horthy Miklós Ő Főméltósága, Magyarország kormányzója. Magas védnökei vitéz József kir. herceg tábornagy úr Ő Fensége, vitéz József Ferenc kir. herceg Ő Fensége, a Balatoni egyesületek Szövetségének elnöke, Festetich György herceg, a keszthelyi yacht club díszelnöke, Reményi Schneller Lajos m. kir. titkos tanácsos, pénzügyminiszter, a HYC örökös tiszteletbeli tagja.

Versenyprogram: Versenypálya: Balatonfüred – Kenese Székesfővárosi üdülőtelep – Siófok – Keszthely – Révfülöp – Balatonfüred. (Kb. 160 kilométer.) – Start: Balatonfüreden, 1940. évi július 21-én, reggel 8 órakor. A start előtt 15 perccel két agyúlövés jelzi a verseny kezdetét.

Mint értesültünk, a rendező bizottság kérésére majdnem az összes nevezők megismételték részvételi készségüket. – Külön érdekessége a versenynek, hogy azon a diadalmas harcot folytató olasz és német barátaink legkiválóbb vitorlázóikkal fognak részt venni. A kékszalag verseny tehát egy formális testvérülési ünnepe lesz Európa jobb és szebb jövőjéért egyesült népeinek! *[A versenyen induló 47 hajóból a Kultsár Istvánné kormányozta Tramontana győzött. – a szerk.]*

1940. augusztus 10., 3. oldal:

Halálozás. Krisán Traján nyugalmazott követési titkár, balatonfüredi villatulajdonos 46 éves korában Kolozsváron csendesen elhunyt. Halálát özvegye Krisán Trajánné született Vaszary Johanna és két kis árva* gyászolja. Az eltávozott lelki üdvéért f. hó 12-én d. e. 9 órakor gyázmise lesz a fürdőtelepi kápolnában.

* *[Az árvákat – Gábor és Pál – nagyapjuk, Vaszary Ernő 1943-ban örökbe fogadta. Gábort 1952-ben kémkedés, fegyveres összeesküvésben való részvétel vádjával halálra ítélték és kivégezték. – a szerk.]*

1940. augusztus 17., 3. oldal:

Ki a költője a balatonfüredi versfeliratnak? A balatonfüredi hidegfürdő bejárati csarnoka felett olvasható a következő versfelirat: „Lelked szép erejét a sors hullámai edzik, e tó testednek nyújt vidor életerőt.” Különböző időkben különböző írók ezt a verses feliratot hol Kisfaludi <sic!> Sándor, hol Vörösmarty, hol Czuczor Gergely, hol pedig Garai <sic!> János szerzőségének tulajdonították. Most a Balaton című hivatalos értesítőben dr. Margittay Rikárd arra kérte a közönséget, hogy olvasottságával döntse el végre, tulajdonképpen ki is hát a szerzője a Balaton gyógyító erejét magasztaló epigrammának. *[Az eredeti szöveg szerzője: Czuczor Gergely. – a szerk.]*

1940. szeptember 7., 3. oldal:

Betörő járt a balatonfüredi Honvédtiszti Üdülőházban és felfeszítette vitéz Tinódi Varga Sándor ny. tábornok lakásában levő lezárt szekrényt. A szekrényben levő bőröndből 390 pengő készpénzt lopott el.

1940. szeptember 14., 3. oldal:

Kétezer esztendő bor. A balatonfüredi borhét alkalmával sok szó esett Füreden a balatoni bortörténelemről. Többek között sokat emlegetik azt a római borosflaskát, amelyet Darnay Kálmán, a sümegi tudós múzeum-igazgató talált a Balaton tájékán. A flaska fenekén zselatinszerű anyaggá kicsonyasodott, de megmaradt a kétezer esztendő bor.

1940. szeptember 28., 2. oldal:

Képviselőnk látogatása kerületében. E hónap második felében megtartott bérmlások alatt dr. Radocsay László kir. igazságügyminiszter is látogatott kerületébe. Hétfőn délelőtt Csopakon tartott bérmláson vett részt, majd az ezt követő tanítólak felszentelésén és iskolavizsgálaton jelent meg. A lakosság rendkívül meleg szeretettel fogadta a magas vendéget. Délután Füredre, a kerület székhelyére érkezett, ahol panasznapot tartott. Mondanunk sem kell, hogy bőven akadtak panaszosok, kiket türelmesen és kedvesen hallgatott meg. Azóta eltelt pár nap, és már számosan nyertek orvoslást bajaikra. Képviselőnk még azon nap visszautazott a fővárosba, hova fontos dolgok szólították.

Válogatta: Tóth-Bencze Tamás
Szerkesztői megjegyzés: A szöveg szó szerint megegyezik az eredetivel, de a mai helyesírási szabályoknak megfelelően ártuk.

KÖZHASZNÚSÁGI JELENTÉS

	A kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete	PK-142
---	--	--------

Törvényszék: 29 Veszprémi Törvényszék Tárgy: 2014

Beküldő adatai (akinek az ügyfélkapóján keresztül a kérelem beküldésre kerül)

Célnév	Családi név	Előző utónév	További utónév
Vezető név:	Budai Bence	Ágnes	
Szállási név:	Bocor	Ágnes	
Anyja neve:	Kecse	Eszter	
Szállási ország neve:	Hungary		
Szállási település neve:	Veszprém		
Szállási idő:	1000-1000		

Szervezet neve: Balatonfüredi Helytörténelmi Egyesület

Szervezet székhelye: irányítószám: 8200 Település: Balatonfüred
 Központi neve: Arany J. Központi jellege: utca
 Házszám: 13. Utca címe: Irányító: Áll:

Beküldő határozat száma: 8/2014. (II. 27.) önkormányzati határozat

Helytörténelmi szám: 1000-1000-1000

Szervezet azonosítója: 100010001000-1-10

Képviselő neve: Budai Bence Ágnes

Képviselő aláírása:

Keltezés: Balatonfüred 2015.05.08-08-08

Küldő verzió: 2.85.0 Nyomtatvány verzió: 5.2

Nyomtatás: 2015.05.13 07:29:38

	A kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete	PK-142
---	--	--------

Szervezet neve: Balatonfüredi Helytörténelmi Egyesület

Az egyszerűsített éves beszámoló eredmény-kimutatása									
	Alapvető tevékenység			Változtatási tevékenység			Egyéb tevékenység		
	előző év	előző év helyesbítése	egyéb	előző év	előző év helyesbítése	egyéb	előző év	előző év helyesbítése	egyéb
1. Értékesítés nettó árbevétele	487		812				487		812
2. Ártérlet saját teljesítmények értéke									
3. Egyéb bevételek									
- tagdíj, alapítási kapott bevételek	87		287				87		287
- támogatások	400		540				400		540
- kölcsönök									
4. Pénzügyi műveletek bevételei									
5. Hozzájárulások bevételei									
- alapítási kapott bevételek									
- támogatások									
A. Összes bevétel (1+2+3+4+5)	487		812				487		812
előző üzleti évi költségvetési bevételek	487		812				487		812
6. Árkiegészítési különbözletek	87		630				87		630
7. Személyi jellegű ráfordítások									
8. Vezetői költségek									
8. Eredményesítés									
9. Egyéb ráfordítások			936						936
10. Pénzügyi műveletek ráfordításai									

Küldő verzió: 2.85.0 Nyomtatvány verzió: 5.2

Nyomtatás: 2015.05.08 06:58:03

	A kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete	PK-142
---	--	--------

Szervezet neve: Balatonfüredi Helytörténelmi Egyesület

Az egyszerűsített éves beszámoló mérlege			
	Előző év	Előző év helyesbítése	Tárgyév
ESZKÖZÖK (AKTÍVÁK)			
A. Befektetett eszközök			
I. Immateriális javak			
II. Tárgyi eszközök			
III. Befektetett pénzügyi eszközök			
B. Forgóeszközök	1 318		558
I. Készletek	1 139		240
II. Készletek	43		
III. Előlegzők			
IV. Pénzeszközök	140		318
C. Ártérlet értékelési különbözletek			
ESZKÖZÖK ÖSSZESEN	1 318		558
FORRÁSOK (PASSZÍVÁK)			
D. Saját tőke	1 318		558
I. Induló tőke/egyszerű tőke			
II. Tőkeváltozások/eredmény	818		5 317
III. Lekötött tőke			
IV. Értékelési tartalék			
V. Tárgyi eszközök értékelési különbözlete	400		-758
VI. Tárgyi eszközök értékelési különbözlete			
E. Kölcsönök			
F. Követelések			
I. Hosszú lejáratú követelések			
II. Hosszú lejáratú követelések			
III. Rövid lejáratú követelések			
G. Passzív különbözletek			
FORRÁSOK ÖSSZESEN	1 318		558

Küldő verzió: 2.85.0 Nyomtatvány verzió: 5.2

Nyomtatás: 2015.05.08 08:55:03

	A kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete	PK-142
---	--	--------

Szervezet neve: Balatonfüredi Helytörténelmi Egyesület

Az egyszerűsített éves beszámoló eredmény-kimutatása 2.									
	Alapvető tevékenység			Változtatási tevékenység			Egyéb tevékenység		
	előző év	előző év helyesbítése	egyéb	előző év	előző év helyesbítése	egyéb	előző év	előző év helyesbítése	egyéb
11. Hozzájárulások									
B. Összes ráfordítás (11+12+13+14+15)	87		1 971				87		1 971
előző üzleti évi költségvetési ráfordítások	87		1 971				87		1 971
C. Ártérlet eredmény (A-B)	400		-758				400		-758
12. Ártérlet eredmény (C-12)	400		-758				400		-758
13. Ártérlet eredmény (D-13)	400		-758				400		-758
Tárgyi eszközök									
A. Központi költségvetési támogatás									
B. Helyi önkormányzatok támogatásai	400		400				400		400
C. Ártérlet (14+15) értékelési különbözletek, illetve a költségvetési támogatás									
D. Hosszú lejáratú támogatás									
E. Ártérlet (16+17) értékelési különbözletek, illetve a költségvetési támogatás									
F. Követelések bevételei									

Küldő verzió: 2.85.0 Nyomtatvány verzió: 5.2

Nyomtatás: 2015.05.08 06:56:03

	A kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete	PK-142
---	---	---------------

[illegible]

MS2010 version: 2.88.0 Myxomatology version: 0.2 Nyxstat: 2019-08-08 08:58:07

	A kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete	PK-142
---	---	---------------

Szervezeti neve:		
Adatellenőrző Műhelytérítési Egyesület		
7. Közhatalni jogállás megállapításához szükséges mutatók		
Alapvető adatok	Érték és (1)	Térfigy (2)
B. Éves összes bevétel		
adatok	487	812
C. A személyi juttatásokból megvalósított részesedés az adott rendelkezésre sorozott költségvetésben az 1996. évi CXCVI. törvény alapján átvett összeg		94
D. Közfoglalkoztatási bevétel		
E. Normatív támogatás		
F. Az Európai Unió struktúrális támogatásai, illetve a közfinanszírozott fejlesztési támogatások		
G. Korrigált bevétel $[B - (C + D + E + F)]$	487	718
H. Összes ráfordítás (kiadás)	97	1 571
I. Ebből személyi juttatás ráfordítás		
J. Közhatalni tevékenység ráfordításai	97	1 571
K. Adózott eredmény	400	-758
L. A szervezet munkájában közreműködő köztervező önkormányzatok tevékenységét végző személyek száma a köztervező önkormányzat tevékenységét végző 2005. évi LXXXV. törvénynek megfelelően		
Ellátottak ellátottság mutatói	Mutató jelölése	
	Igen	Nem
Ellát. 30. § (4) a) $(B1 - B2) / (C1 - C2) \cdot 100$	☐	☒
Ellát. 32. § (4) b) $(B1 + B2) / (C1 + C2) \cdot 100$	☐	☒
Ellát. 32. § (4) c) $(B1 + B2) / (C1 + C2) \cdot 100$	☐	☒
Társadalmi támogatottság mutatói	Mutató jelölése	
Ellát. 32. § (5) a) $(B1 + C2) / (C1 + C2) \cdot 100$	☒	☐
Ellát. 32. § (5) b) $(B1 + C2) / (C1 + C2) \cdot 100$	☒	☐
Ellát. 32. § (5) c) $(B1 + C2) / (C1 + C2) \cdot 100$	☐	☒

KISIRI verzió 2.66.0 Nyomtatvány verzió: 5.2 Nyomtatva: 2016.06.08 08.34.24

	A kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete	PK-142
---	--	--------

Készítendő név:		
Bukaresti Állami Egyetem		
4. Közhatalmi tevékenység érdekében felhasználott vagyoni kimutatás		
4.1. Felhasznált vagyontárgy megnevezése	Vagyontárgy leírása	Felhasznált tárgyak
újra értékelés nélküli felhasznált tárgyak		750
4.2. Felhasznált vagyontárgy megnevezése	Vagyontárgy leírása	Felhasznált tárgyak
4.3. Felhasznált vagyontárgy megnevezése	Vagyontárgy leírása	Felhasznált tárgyak
Közhatalmi tevékenység érdekében felhasznált vagyoni kimutatás (összesen)		750
Közhatalmi tevékenység érdekében felhasznált vagyoni kimutatás (módosítások)		750
5. Célt szertartási juttatások kimutatása		
5.1. Célt szertartási juttatás megnevezése	Érték év	Tárgy év
5.2. Célt szertartási juttatás megnevezése	Érték év	Tárgy év
5.3. Célt szertartási juttatás megnevezése	Érték év	Tárgy év
Célt szertartási juttatások kimutatása (összesen)		
Célt szertartási juttatások kimutatása (módosítások)		
6. Vesséti tevékenységeknek nyújtott juttatás		
6.1. Tevékenység	Érték év (1)	Tárgy év (2)
6.2. Tevékenység	Érték év (1)	Tárgy év (2)
A. Vesséti tevékenységeknek nyújtott juttatás (összesen)		

K3016 verzió: 2.00.0 Nyomtatvány verzió: 5.2 Nyomtatva: 2016.05.09 09:05:04

	A kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete	PK-142
---	--	--------

[illegible]

Kiitos versio 1.00.0 Nyctulidre versio 8.2

A kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete

PK-142

M1 - Mellékletek

Törvényszék:

Csatolt mellékletek:

PK-142-01 Könyvviteli jelentés	Melléklet csatolva:	☐
	Eredetivel rendelkezni:	☐
PK-142-02 Számviteli beszámoló	Melléklet csatolva:	☐
	Eredetivel rendelkezni:	☐
PK-142-03 Jogerőbevitel	Melléklet csatolva:	☐
	Eredetivel rendelkezni:	☐
PK-142-04 Jelentés a...	Melléklet csatolva:	☐
	Eredetivel rendelkezni:	☐
PK-142-05 Nyilatkozat	Melléklet csatolva:	☒
	Eredetivel rendelkezni:	☐
PK-142-06 Egyéb	Melléklet csatolva:	☐
	Eredetivel rendelkezni:	☐

Kiadó verzió: 2.85.0 Nyomtatvány verzió: 6.2

Nyomtatva: 2015.05.08 08:50:44

BALATONI HALAINK

A **fogas, fogassüllő** 'Lucioperca lucioperca' 1,5 kg fölötti, hosszúkas testű, szálkátlan húsú ragadozó, a Balaton legértékesebb halaként vált ismertté. Ezüstös színe és igen jóízű, lemezesen foszló húsa más vizek süllőjétől előnyösen különbözteti meg. Általában roston sültve, rántva vagy sörtesztában kírántva tálalják, mint ünnepi ételt. Ma a vendéglőkben gyakorta csapnak be bennünket balatoni fogas helyett más vizek silány halaival, valaha védjegyet, kör alakú, dombornyomású alumíniumplombát erősítettek a kereskedelembe e hal kopolyúfedelére, Balaton-Fogas felirattal.

A 18. századtól a helyismereti irodalom már „balatoni specialitásként” méltatja, sok szerző azt is hozzáteszi, hogy más vizeinkben nem is fordul elő. Már Bél Mátyásnál jelentkezik a névadásban, név-

használatban a különbségtétel a *fogas* és a *süllő* között a Balatonnál. A *fogas* halnév viszonylag korai előfordulása a magyar írásbeliségben, már a 16. század derekától adatolható. A név jellegzetességre, az alsó állkapcsán a fogak között elhelyezkedő két kiemelkedő, feltűnő, úgynevezett ebfogra utal. Ráértéssel keletkezett a *fogas halból*, *fogas süllőből*. Magyar fejlemény tehát, jelentéstapadással jött létre, főnevesült jelző. A szlovákban és a csehben azonos szemléletű a fogas *zubáč* neve, amely tlk. 'nagy fogú (hal)', illetve a németben is *Zahnfish*, azaz 'foghal'. Olvasható a *balatoni fogas* elnevezés is a szakirodalomban, hiszen a süllő balatoni lokálvariációja ez az értékes hal.

-RJ-

A Bodorka Balatoni Vízivilág Látogatóközpont

a **Tagore sétány** északi oldalán a Balaton élővilágát bemutató ökoturisztikai látogatóközpont. 36 halfajt mutat be akváriumokban. Az akváriumok melletti három nyelvű, érintőképernyős információs pontok részletes leírást adnak az akvárium lakóiról, válogatás látható az Adria élővilágából is.

**Keddtől vasárnapig
10.00 és 17.00 óra között
várja látogatóit.**

BALATONI VÍZIVILÁG

LÁTOGATÓKÖZPONT

BALATONFÜRED

A Petőfi Társaság által kiállított pártoló tagi oklevél Küronya Jenő részére 1943-ból (a család tulajdonában)

Küronya Jenő gépipari technikai oklevele 1952-ből (a család tulajdonában)

Deák Ferenc halálakor kiadott emléklap részlete

A 2004. november 5-én felavatott füredi emlékműve hátoldali feliratán részletek olvashatók Deák Ferenc beszédeiből. Nevét az arácsi vasútállomástól a strandfürdőig vezető utca, illetve az emlékmű előtti kis sétány viseli, ahol emlékfát is ültettek tiszteletére 2003-ban. Emléktábláját szintén 2003-ban avatták fel a Panteonban. A parti sétány 1957-től Rabindranath Tagore nevét viseli. Az emlékmű Melocco Miklós alkotása, Balatonfüred Város Önkormányzata állította.

A Deák Ferenc sétány 1915 körül
(Képeslap, Városi Helytörténeti Gyűjtemény)